

Pelastetaan maailman paras koulutus

Vihreiden koulutuspoliittinen ohjelma

Hyväksytty puoluevaltuuskunnan kokouksessa 17.11.2018. Tämä ohjelma korvaa 23.11.2014 hyväksytyyn koulutuspoliittisen ohjelman.

SISÄLTÖ

Johdanto.....	2
1. Koulutusjärjestelmän tulevaisuus.....	4
1.1. Vahvistetaan koulutusjärjestelmän laatua.....	4
1.2. Maailman parhaat opettajat myös tulevaisuudessa.....	5
1.3 Ympäristö- ja ilmastokasvatus poikkileikkaavaksi kaikille koulutusasteille.....	6
1.4. Terveelliset, turvalliset ja monipuoliset oppimisympäristöt.....	7
2. Varhaiskasvatus.....	7
2.1. Vahvistetaan lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen.....	7
2.2. Kehitetään varhaiskasvatuksen laatua.....	8
2.3. Rajat ja suuntaviivat yksityiselle varhaiskasvatukselle.....	9
3. Perusopetus.....	10
3.1. Reitti varhaiskasvatuksesta koululaiseksi.....	10
3.2. Koulupäivän rakenteeseen aikaa kohtaamiselle.....	10
3.3. Jokaiselle perusopetuksesta hyvät eväät eteenpäin.....	11
3.4. Taataan jokaisen oikeus oppia.....	13
3.5. Ehkäistään koulutuksen eriytymistä.....	13
3.6. Perusopetus luo tulevaisuuden osaamista.....	14
4. Toisen asteen koulutus.....	15
4.1. Toisen asteen koulutus kuuluu kaikille.....	15
4.2. Laadukas opetus, monipuolinen opiskelu.....	18
4.3. Sujuva siirtyminen korkeakouluopintoihin.....	19
5. Korkeakoulutus.....	19
5.1. Ovet auki korkeakoulutukseen.....	20
5.2. Ennakoitava ja joustava rahoitus.....	21
5.3. Kansainvälisyys on mahdollisuus, ei kustannus.....	22
5.4. Opiskelukyky ja toimeentulo turvattava kaikissa tilanteissa.....	23
6. Jatkuva oppiminen.....	24
6.1. Vahvistetaan aikuisten perustaitoja ja mahdollisuuksia työllistyä.....	24
6.2. Jatkuvasta oppimisesta kaikkien oikeus.....	25
7. Tiede- ja tutkimuspolitiikka.....	27
7.1. Tutkimusrahoituksesta riittävää ja vakaata.....	27
7.2. Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa.....	28
8. Koulutussektorin kehitysyhteistyö ja koulutusvienti.....	29
8.1 Koulutussektorin kehitysyhteistyö.....	29

8.2 Koulutusvienti.....	29
9. Taitoja ja osaamista tarjolla kaikille - taiteen perusopetus, kirjastot ja harrastusmahdollisuudet.....	30
9.1. Taiteen perusopetus tekee osaajia.....	30
9.2. Kirjasto on kaikkien olohuone.....	30
9.3. Harrastus ehkäisee yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ja kasvattaa taitoja.....	31

Johdanto

Laadukas koulutus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ovat toimivan yhteiskunnan tulevaisuuden turva. Monipuolisesti osaavat ja sivistyneet ihmiset kykenevät hallitsemaan elämäänsä, tekemään siitä mielekästä ja kehittämään ratkaisuja havaitsemiinsa ongelmiin. Koulutettu kansa kykenee ratkomaan myös yhteiskunnallisia ongelmia ja pitämään huolen demokratian säilymisestä. Työelämän muuttuessa ja kansainvälistyessä korkea osaaminen on Suomelle tärkein pääoma ja kilpailuetu. Siksi koulutuksesta ei saa muodostua vain hyvistä lähtökohdista tulevien etuoikeus, vaan koulutuspolun täytyy pitää kaikki mukana. Suomalaisen koulutusjärjestelmän ja sivistyksen rapauttaminen on lopetettava välittömästi ja koulutuksesta on tehtävä taas maailman parasta.

Vihreille maailman paras koulutus on

...tasa-arvoista ja yhdenvertaista

Koulutus sellaisenaan luo tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisuutta. Koulutuspolitiikalla on pystytty kaventamaan luokkaeroja ja vähentämään sosiaalisen taustan merkitystä ihmisen elämänpolun määrittämisessä, mutta enää koulutusjärjestelmä ei pysty takaamaan kaikille tasa-arvoisia lähtökohtia tai pitämään kaikkia mukana koko koulutuspolun ajan. Koulutusratkaisujen tulee purkaa syrjäyttäviä rakenteita.

Vihreille tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulutuksessa tarkoittaa paitsi koulutuksen tasa-arvoa lisäävää vaikutusta sellaisenaan, myös yhdenvertaisia oppimismahdollisuuksia sekä kasvattamista moniarvoisessa maailmassa toimimiseen. Siksi tarvitaan myös vapaata sivistystyötä ja vahvaa kirjastolaitosta omaehtoisen opiskelun ja oppimisen tukemiseen.

...saavutettavaa

Jokaisella lapsella pitää olla asuinpaikasta riippumatta mahdollisuus käydä koulua ja saada varhaiskasvatusta lähellä kotia. Perusopetuksen, ammatillisen ja lukiokoulutuksen yksiköiden on oltava sen kokoisia, että lakisääteinen opetus voidaan tarjota laadukkaasti ja lapsi saa mistä tahansa koulusta hyvät lähtökohdat oman tulevaisuuden rakentamiseen. Oikeuden erityisopetukseen on toteuduttava jokaisessa koulussa, eivätkä koulumatkat saa muodostua liian pitkiksi. Koulutusta on kaikilla asteilla oltava tarjolla riittävästi siellä, missä on koulutusta tarvitsevia ihmisiä ja missä osaamista tarvitaan.

...pedagogisesti laadukasta

Suomalainen koulutusjärjestelmä on tunnettu erityisesti laadukkaasta ja korkeasta opettajien koulutuksesta. Varmistamalla opettajien riittävät koulutusmäärät ja asianmukaiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen pidetään huolta siitä, että myös tulevaisuudessa lapset ja nuoret saavat maailman parasta opetusta. Pedagogisia valmiuksia on edellytettävä opetuksessa aina korkea-asteelle saakka. Koulun tärkein tehtävä on tukea oppilaiden kasvua tasapainoiseksi ja eettisesti vastuulliseksi ihmiseksi, jotka toimivat omaa ja toisten hyvinvointia edistävällä tavalla. Koulun toimintakulttuurin tulee edistää moninaisuutta.

...asianmukaisesti rahoitettua ja oppijalle maksutonta

Koulutukseen panostaminen tulee nähdä investointina yhteiskunnan tulevaisuuteen, eikä koulutuksen rahoituksen tai laadun tule olla riippuvainen markkinamekanismista tai yksityisen sektorin intresseistä. Koulutuksen on oltava aina maksutonta oppilaille ja opiskelijoille, jotta se on tasa-arvoisesti kaikkien saatavissa.

...aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattavaa

Koulutuksen tulee antaa jokaiselle riittävät mahdollisuudet ja valmiudet osallistua yhteiskunnan toimintaan. Opetuksen sisällöissä on painotettava oppimisen taitoja, kriittistä ajattelua ja itsenäisen elämän edellytyksiä. Osallisuuden kokemusten ja vaikuttavan osallistumisen tulee olla osa arkea peruskoulutuksesta korkea-asteelle asti oppilas- ja opiskelijakunta sekä nuorisovaltuustotoiminnan sekä muiden osallistumismuotojen kehittämisen myötä. Oman mielipiteen muodostamiseen ja ilmaisuun tulee kannustaa kaikilla koulutusasteilla.

... kestävää tulevaisuutta rakentavaa

Tieto ja osaaminen kestävämmistä valinnoista on yksi keskeisimmistä sisällöistä, joita tulevaisuuden yhteiskunta tarvitsee. Koulutuksen tulee tähdätä ekososiaalisen sivistyksen vahvistamiseen. Ekososiaalinen sivistys edellyttää tiedon ja osaamisen lisäksi myös rohkeutta muuttaa omia elämäntapoja kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisiksi sekä kykyä huomioida tulevien sukupolvien hyvän elämän edellytykset. Siksi eri koulutusasteiden on tuettava ympäristöystävälliseen elämään kasvamista jatkuvalla ja tehokkaalla kasvatuksella ja opetuksella yli oppiainerajojen.

...työelämään valmistavaa

Yksi koulutuksen mielekkyyden perusta on se, millaiset valmiudet se antaa työskennellä koulutuksen jälkeen tehtävissä, jotka vastaavat opiskelijan valmiuksia ja kiinnostuksen kohteita. Epäonnistunut koulutuksen kohdentaminen paitsi antaa katteettomia lupauksia työmarkkinoiden odotuksista opiskelijalle, heikentää yhteiskuntamme kilpailukykyä ja hyvinvointia. Koulutuksen ennakoinnin tulisi tapahtua tiiviissä vuoropuhelussa työelämän kanssa. Samalla koulutuksen vahva yleissivistävä ote tulee säilyttää ja vahvistaa mahdollisuuksia muuntokoulutuksiin ja alan vaihtoon. Koulutus on paras työllistymisen tae. Korkeampi koulutus ennustaa parempaa työmarkkina-asemaa ja työllisyyttä sekä vähentää köyhyyseriskiä.

...tulevaisuuteen katsovaa

Opetuksen sisältöjä tulee päivittää säännöllisesti vastaamaan yhteiskunnan muuttuvia vaatimuksia. Koulun tulee kehittää oppilaiden kykyä analyttisesti arvioida eri lähteistä saamaansa tietoa ja vahvistaa monilukutaitoa sen käsittelemiseksi. Koulun tulee kasvattaa ympäristötietoisuuteen, globaaliin vastuuseen, moninaisuuden kohtaamiseen, kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Sen on lisäksi tarjottava valmiuksia toimia digitaalisissa ympäristöissä, kansainvälisesti sekä vastata muihin työelämän muuttuviin vaatimuksiin. Koulutusta on kehitettävä pitkäjänteisesti vastaten niin yksilöiden sivistys- ja osaamistarpeisiin kuin yhteiskunnan ja työelämän muuttuviin tarpeisiin.

1. Koulutusjärjestelmän tulevaisuus

1.1. Vahvistetaan koulutusjärjestelmän laatua

Koulutuksen kehittämistä on viime vuosina leimannut lyhytnäköisyys ja sirpaleisuus. Koulutuksen laatua ja koulutusjärjestelmää tulisi sen sijaan kehittää pitkäjänteisesti ja strategisesti. Suomeen on perustettava valtakunnallinen koulutuksen tulevaisuusfoorumi, jossa koulutusjärjestelmää kehitetään kokonaisuutena ja pitkällä aikajänteellä.

Koulutuksen rahoitus tulee laittaa kuntoon viipymättä ja koulutuksen järjestäjien toimintaedellytykset varmistaa ennakoitavalla ja pitkällä aikavälille suunnitellulla rahoituksella. Koulutuksen tulee säilyä jatkossakin maksuttomana oppilaalle ja opiskelijalle, ja kaikki piilokulut ja -maksut tulee karsia systemaattisesti. Näin huolehditaan, että jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua koulutukseen taustastaan riippumatta.

Paikallista ja alueellista kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistyötä on tuettava pitkäkestoisella kehittämisrahoituksella sirpaleisten, toimintaa kuormittavien hankkeiden sijaan. Koulutusta on kehitettävä pohjautuen tutkittuun tietoon. Koulutuksen eriarvoistumista on ehkäistävä turvaamalla koulutuksen laatu normiperustaa vahvistamalla.

Koulutuksen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää yhteistyön vahvistamista yli kuntarajojen sekä mahdollisesti myös kuntarakenteen tarkastelua niillä alueilla, joilla lapsimäärät ovat pieniä. Toisen asteen koulutuksen saavutettavuuden turvaaminen kaipaavien koulurajojen ylittävää koordinaatiota.

Toimenpiteet

- Kasvatuksen ja koulutuksen perusrahoituksen tasoa on nostettava niin että se riittää laadukkaiden palveluiden tarjoamiseen. Luodaan koulutukselle pitkäkestoinen investointi- ja tulevaisuusohjelma, jonka puitteissa koulutuksen rahoitus nostetaan takaisin vähintään leikkauksia edeltäneelle tasolle ja jolla turvataan, että suomalainen koulutus on jatkossakin maailman parasta.
- Perustetaan Suomeen tulevaisuusfoorumi, jossa koulutusjärjestelmälle luodaan pitkän aikavälin visio. Hallituskaudeksi tulee luoda koulutuksen kehittämissuunnitelma. Siirrytään sirpaleisesta hankerahoituksesta kohti pitkäjänteistä kehittämisrahoitusta, joka perustuu kehittämissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja paikalliseen tarpeeseen.

- Varhaiskasvatukselle, perusopetukselle ja toisen asteen koulutukselle määritellään sitovat laatukriteerit ja laatukriteereihin perustuva mittaristo, joka toimii palveluiden kehittämisen ja arvioinnin välineenä.
- Huomioidaan väestön sijoittumisissa tapahtuvat muutokset koulutustarjonnassa. Ei siirretä toisen asteen koulutuksen järjestämistehtävää maakunnille. Huolehditaan myös taiteen perusopetuksen saavutettavuudesta.
- Varmistetaan, että jokaisen lapsen ja nuoren oikeudet opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen ja oppimisen tukeen sekä oppilashuollon palveluihin toteutuu. Huolehditaan, että lupa- ja valvontaviranomaisilla on mahdollisuudet valvoa lasten ja nuorten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista ja tarvittaessa puuttua ja sanktioida toimintaa.

1.2. Maailman parhaat opettajat myös tulevaisuudessa

Suomessa on maailman parhaat opettajat, mikä näkyy maamme erinomaisissa oppimistuloksissa. Opettajankoulutus on edelleen yksi Suomen vetovoima-aloista, ja halukkaista voidaan opiskelijaksi valita vain murto-osa. On kuitenkin huomioitava että vaatimukset opettajia kohtaan ovat kasvaneet koko ajan, mutta resursseja opettajien koulutukseen ja palkkaukseen ei ole lisätty samassa mitassa kuin odotuksia on lisätty. Opettajan työn vetovoimasta on pidettävä kiinni, ja opettajien osaamisen kehittämiseen läpi uran panostettava aiempaa enemmän, jotta heillä on parhaat välineet opastaa lapsia ja nuoria kohti tulevaisuutta. Myös varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus- ja osaamistasoa pitää edelleen nostaa.

Monikulttuurisuuden ja moninaisuuden kohtaaminen on yhä merkittävämpi osa opettajan työtä ja ammattitaitoa. Varmistetaan opettajien riittävä osaaminen tähän opettajien perus-, perehdytys- ja täydennyskoulutuksilla.

Yhteisöllinen toimintakulttuuri alkaa henkilökunnan esimerkistä. Kouluissa pitää tukea opettajien yhteistä suunnittelua, ainerajat ylittävää opetusta, samanaikaisopettajuutta, kehittämistyötä ja osaamisen jakamista.

Toimenpiteet

- Varmistetaan opettajankoulutukselle riittävät resurssit korkeakouluissa, jotta koulutuksen kehittäminen on mahdollista.
- Vahvistetaan opettajien yhteistyötä, vertaisoppimista ja samanaikaisopettajuutta turvaamalla hyvät johtamisen resurssit jokaisessa koulussa. Erityinen huomio kiinnitetään uusien opettajien perehdytyskoulutukseen.
- Edellytetään, että jokaiselle opettajalle ja rehtorille laaditaan koulutus- ja kehittymissuunnitelma, jonka pohjalta hänelle tarjotaan mahdollisuus ja velvollisuus kehittää osaamistaan työajalla. Täydennyskoulutusta pitää tarjota monipuolisesti suhteessa kehittämistarpeisiin. Siirrytään kurssimuotoisesta täydennyskoulutuksesta yhteiskehittämisen kulttuuriin, joka nojautuu vahvaan tutkimustietoon.
- Lisätään kaksoiskelpoisten aineenopettajien ja luokanopettajien määriä, jotta samat opettajat voivat jatkaa opetusryhmien kanssa yhtenäiskoulussa koko peruskoulun ajan, ja nykyistä useammilla opettajilla olisi sekä vahva aineenhallinta että pedagoginen osaaminen.

- Vahvistetaan opetusalan henkilöstön moninaisuutta opetusalan opiskelijavalintaa uudistamalla ja kannustetaan eri taustaisia ihmisiä hakeutumaan alalle. Vahvistetaan aiemman pedagogisen osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.
- Koulutetaan opettajia purkamaan stereotyyppisiä rooleja oppimateriaalivalinnoissa ja opetuksessa.
- Vahvistetaan opettajien osaamista kieli- ja kulttuuritietoisessa opetuksessa sekä kiusaamiseen ja häirintään puuttumisessa.
- Tarjotaan opetushenkilökunnalle sekä oppilas- ja opiskelijahuoltohenkilöstölle täydennyskoulutusta sukupuolen ja seksuaalisen moninaisuudesta sekä seksuaalikasvatuksesta. Varmistetaan, että kaikkiin sukupuoliin kohdistuu samat odotukset.
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyskasvatusta antaa tehtävään koulutettu ammattihenkilöstö kaikilla opetusasteilla riittävin resurssein. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja muut koulutuksen suunnittelusta ja sisällöstä vastaavat tahot varmistavat osaamisen kaikilla tasoilla.
- Opettajankoulutukseen tulee sisältyä nykyistä enemmän kestävään kehitykseen ja ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.
- Varmistetaan kielikylpyopetuksen jatkuvuus tarjoamalla kielikylpyopetusta aineenopettajille sekä kielikylvyn täydennyskoulutusta.

1.3 Ympäristö- ja ilmastokasvatus poikkieleikkaavaksi kaikille koulutusasteille

Ympäristö- ja ilmastokasvatus luovat pohjan kestäväälle elämäntavalle. Perusarvot muodostuvat lapsuudessa ja siksi varhain saadut luontokokemukset ja silloin opittu luonnon kunnioittaminen kantavat läpi elämän.

Kaiken ikäiset tarvitsevat tietoja ja taitoja ilmastonmuutoksen ymmärtämiseen ja oman käyttäytymisen ja toiminnan muuttamiseen. Kestävän tulevaisuuden rakentamiseen tarvitaan myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen taitojen harjoittelua ja osallistumisen vahvistamista. Ilmasto- ja ympäristökasvatus tulee ulottaa yhteiskunnassa laajasti koskemaan myös instituutioita. Ilmastonmuutosta käsittelevää tutkimusta tulee lisätä ja tutkimustietoa tulee olla tarjolla helposti.

Toimenpiteet:

- Ympäristötietoisuutta tulee lisätä kaikissa ikäluokissa tukemalla päästövähennyspolkuja kunnallisella tasolla sekä tarjoamalla ympäristökoulutusta myös aikuisväestölle elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti.
- Kestävän elämäntavan edistämisen, luontokokemusten tärkeyden sekä monipuolisen varhaiskasvatusympäristön tulee näkyä varhaiskasvatuslaissa.
- Jokaisen päiväkodin ja koulun lähiympäristössä tulee olla luonto-opetuskohteeksi sopiva metsäalue tai puisto.
- Vihreä lippu -ohjelma tulee tarjota maksutta kaikkien päiväkotien ja koulujen käyttöön.
- Ympäristökasvatusta on vahvistettava peruskoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa, ja osan opinnoista on oltava pakollisia. Lisäksi on lisättävä opiskelijoita osallistavaa toimintaa ympäristötietoisuuden edistämiseksi, kuten teemapäiviä, erilaisia projekteja ja vierailuja.

- Ympäristötietoisuus on saatava keskeiseksi osaksi kaikkien korkeakoulujen opintosuunnitelmia, jotta se tulee tutuksi kaikkien alojen opiskelijoille.
- Pedagogiseen koulutukseen tulee sisältyä nykyistä enemmän ympäristökasvatusta.

1.4. Terveelliset, turvalliset ja monipuoliset oppimisympäristöt

Koulun täytyy tarjota jokaiselle terveellinen ja turvallinen paikka kasvaa, oppia ja tehdä työnsä. Sisäilmaongelmaiset rakennukset on korjattava kuntoon tai rakennettava uutta – uhkapeli lasten, nuorten ja henkilökunnan terveydellä ei voi jatkua. Huolehditaan, että kenenkään ei tarvitse opiskella terveydelle haitallisessa ympäristössä.

Jokaiselle on varmistettava turvallinen ja virikkeellinen oppimisympäristö. On myös tärkeää huolehtia siitä, että koulurakennukset mahdollistavat ajantasaisen ja motivoivan pedagogiikan käytön, kuten yhteisöllisen oppimisen ja kirjaston käytön osana opiskelua.

Toimenpiteet

- Koulujen ja oppilaitosten rakentamisessa ja korjausrakentamisessa on huomioitava rakennuksen kestävyys, terveellisyys sekä koko sen elinkaaren aikaiset ilmasto- ja ympäristövaikutukset. Rakentamisessa asetettua rakennuksen suunniteltua käyttöikää tulee merkittävästi pidentää ja tavoitteeksi asettaa elinkaareltaan rajoittamattomat rakennukset ja rakenneratkaisut.
- Ennaltaehkäistään home- ja sisäilmaongelmia tiukoilla rakennusmääräyksillä ja valvonnalla sekä suunnitelmallisilla vuosikorjauksilla. Valtion on kohdennettava rahoitusta sisäilmaongelmien poistamiseen.
- Asetetaan nollatoleranssi koulukiusaamiselle ja tarjotaan oppilaitosten henkilöstölle sekä oppilaille ja opiskelijoille kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen liittyvää koulutusta. Huomioidaan myös syrjivän kiusaamisen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy. Veloitetaan lainsäädännöllä koulun henkilökuntaa puuttumaan kiusaamiseen. Vahvistetaan vertaistuen ja sovittelun roolia kiusaamisen ratkaisussa.
- Luodaan mahdollisuuksia käyttää kirjastoja, nuorisotiloja ja muita lähipalveluja luontevana osana opetusta ja opiskelua.
- Lisätään avointen ja sähköisten oppimateriaalien käyttöä. Luodaan kansallinen sähköinen oppimateriaalipankki.
- Vähennetään eläinperäisten tuotteiden käyttöä koulutuslaitoksissa ja korvataan ne kasvisperäisillä vaihtoehdoilla. Kouluruuan on oltava laadukasta sekä eettisesti ja ekologisesti tuotettua.

2. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus luo perustan koko myöhemmälle koulutuspolulle. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on huomattu olevan merkittäviä vaikutuksia lapsen myöhemmälle oppimiselle, sosiaalisten taitojen kehittymiselle ja jopa työuraan ja tulotasoon.

Varhaiskasvatuksen roolia osana julkista koulutusjärjestelmää pitää vahvistaa, jotta se voi palvella tasa-arvoisesti kaikkia perheitä.

2.1. Vahvistetaan lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatuksen asemaa lapsen oikeutena tulee vahvistaa. Muita useammin varhaiskasvatuksen ulkopuolelle jäävien perheiden pääsyä sen piiriin tulee tukea. Varhaiskasvatus on myös erinomainen keino tukea maahanmuuttajataustaisten perheiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Jokaisella perheellä on oltava mahdollisuus valita lähinnä omaa asuinalueettaan sijaitseva turvallinen ja luotettava päiväkotit.

Lasten ja lapsiperheiden palvelut kannattaa tuoda sinne, missä lapset jo valmiiksi ovat. Päiväkodin ympäristö voidaan nähdä laajempina perheiden toimintakeskuksena, jossa on tarjolla esimerkiksi työelämäpalveluita, kielikoulutusta, perhetoimintaa, harrastekerhoja, taiteen perusopetusta ja leikkipuistotoimintaa. Myös leikki- ja asukaspuistoihin sekä avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin kannattaa panostaa.

Toimenpiteet

- Tehdään varhaiskasvatuksesta asteittain maksutonta ja puretaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaus. Tuetaan opettajien mahdollisuuksia toteuttaa joustava, onnistunut nivelvaihe esiopetukseen. Määritellään oikeus varhaiskasvatukseen osaksi perustuslaissa määriteltyjä sivistyksellisiä perusoikeuksia.
- Ehkäistään alueiden ja päiväkotien eriytymistä tukemalla esimerkiksi tasa-arvorahalla niiden päiväkotien toimintaa, joiden alueilla on paljon työttömyyttä, vieraskielisiä ja vähävaraisia perheitä. Edistetään psykologi-, neuvola- ja sosiaalityön palveluiden tuomista päiväkotien yhteyteen. Varmistetaan, että jokaisessa päiväkodissa on monipuolista ja virikkeellistä toimintaa. Edistetään lasten harrastusmahdollisuuksia päiväkotipäivän yhteydessä.
- Vastataan paremmin joustavan hoidon tarpeeseen ja vahvistetaan avoimen varhaiskasvatuksen laatua.
- Uudistetaan perhevapaat tukemaan kaikkien vanhempien työssäkäyntimahdollisuuksia ja lapsen oikeutta osallistua varhaiskasvatukseen. Poistetaan lastenhoidon tuista sellaiset elementit, jotka estävät vanhempien sisarusten pääsyä varhaiskasvatukseen.
- Tarjotaan kotonaan lapsia hoitaville vieraskielisille vanhemmille työllisyys- ja kielikoulutusta päiväkotien ja asukaspuistojen yhteydessä. Otetaan myös järjestöt mukaan yhteistyöhön.

2.2. Kehitetään varhaiskasvatuksen laatua

Moni lapsi viettää suurimman osan valveillaoloajastaan arkena varhaiskasvatuksessa. Perheiden on voitava luottaa varhaiskasvatuksen laatuun, virikkeellisyyteen ja henkilöstön osaamiseen. Riittävä opetus- ja kasvatushenkilökunnan määrä lapsimäärää kohden tulee taata ja ryhmien pysyvyys varmistaa. Päiväkotikäisen kasvun, oppimisen ja käyttäytymisen ongelmat on pystyttävä tunnistamaan varhaisessa vaiheessa ja tarjoamaan lapselle ja perheelle tukea nopeasti.

Varhaiskasvatus luo perustan myöhemmälle oppimiselle. Siinä korostuu lapsen yksilöllisen ja sosiaalisen kasvun tukeminen ja oppimisen edellytysten vahvistaminen. Siksi varhaiskasvatuksessa tarvitaan eri ammattiryhmien osaamista. Luonnollinen osa varhaiskasvatuksen arkea ovat myös hoiva ja huolenpito sekä perheiden tukeminen.

Toimenpiteet

- Parannetaan henkilöstömitoitusta ja ryhmien pysyvyyttä. Huomioidaan henkilöstömitoituksessa lasten tuen tarpeet ja vieraskielisyys. Vahvistetaan lapsen oikeutta kasvun ja oppimisen tukeen säätämällä siitä nykyistä velvoittavammin.
- Tarjotaan suomi tai ruotsi toisena kielenä opetusta kaikissa päiväkodeissa, joissa on vieraskielisiä lapsia. Vahvistetaan koko henkilökunnan osaamista kielen oppimisen tukijoina. Varmistetaan että varhaiskasvatuksessa pystytään tukemaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten identiteetin kehittymistä.
- Tuetaan varhennettua kielenoppimista ja kielikylpypolkua jo varhaiskasvatuksesta alkaen.
- Tuetaan kielikylpyopetuksen järjestämistä kaksikielisillä paikkakunnilla kummallakin kielellä, siitä riippumatta kumpi kielistä on paikkakunnalla vähemmistökieli.
- Varmistetaan tämä opettajankoulutuksella ja vahvistamalla henkilöstön diversiteettiä.
- Tunnistetaan ja tunnustetaan erilaisten henkilöstöryhmien tarve varhaiskasvatuksessa ja moniammatillisen yhteistyön merkitys muun muassa lasten neuvoloiden ja puheterapeuttien kanssa. Lisätään varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmääriä vastaamaan tarvetta ja tuetaan kuntia palvelussuhteen ehtojen parantamisessa. Varmistetaan asetusten mukaisten kelpoisuuksien täyttyminen jokaisessa varhaiskasvatuksen ryhmässä ja yksikössä.
- Vahvistetaan ympäristölähtöistä pedagogiikkaa (esimerkiksi Vihreä Lippu-toiminta) ja toimintakulttuuria. Kehitetään taidekasvatusta ja siihen liittyvää koulutusta varhaiskasvatuksen osana. Varmistetaan, että varhaiskasvatus antaa kaikille hyvän pohjan luku- ja kirjoitustaidon kehittymiselle.
- Korostetaan varhaiskasvatuksessa syrjimättömyyden merkitystä ja vuorovaikutustaitojen opettelua. Tuetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista sukupuolisensitiivisessä ja monikulttuurisessa pedagogiikassa sekä seksuaalikasvatuksessa. Säädetään varhaiskasvatukseen velvoite edistää yhdenvertaisuutta ja laatia yhdenvertaisuussuunnitelma.
- Seksuaalikasvatuksen tulee näkyä varhaiskasvatussuunnitelmassa omana kokonaisuutenaan seksuaalikasvatus-käsitettä käyttäen.

2.3. Rajat ja suuntaviivat yksityiselle varhaiskasvatukselle

Kasvatusta ja opetusta ei pidä järjestää ensisijaisesti taloudellisen voiton tavoittelemiseksi, vaan paremman lapsuuden ja yhteiskunnan saavuttamiseksi. Tällä hetkellä yksityiset päiväkodit voivat periä kunnallisia korkeampia asiakasmaksuja ja valikoida asiakkaansa. Tämä asettaa lapset keskenään eriarvoiseen asemaan. Yksityisten päiväkotien tulisi toimia kunnallisten kanssa samoilla pelisäännöillä niin lapsivalinnoissa, erityisen tuen tarjoamisessa kuin varhaiskasvatuksen sisällöllisissä tavoitteissakin.

- Taataan kunnille mahdollisuus ylläpitää julkista päiväkotitarjontaa.
- Turvataan perheiden tasa-arvoiset mahdollisuudet saada päiväkotipaikka läheltä kotia.
- Vahvistetaan kunnallisen palvelutuotannon osuutta kunnan palvelutarjonnassa suhteessa yksityisiin palveluntuottajiin.
- Yksityisen varhaiskasvatuksen tulee toimia samoin laatuksineen ja sen kustannukset tai maksut eivät saa olla julkista korkeammat. Varmistetaan, että varhaiskasvatuksen henkilöstö työskentelee jatkuvasti koulutustaan vastaavissa tehtävissä myös yksityisissä päiväkodeissa.

- Aina kun on kyse julkisesti rahoitetusta toiminnasta, toiminnan on oltava läpinäkyvää. Kunnan on valvottava niin yksityisen kuin kunnallisen palvelun laatua. Tehdään kuntien palvelusetelitoiminnasta aidosti avointa ja lisätään valvontaa palvelusetelien käytössä.

3. Perusopetus

Perusopetusta on pidetty pitkään suomalaisen koulutusjärjestelmän kruununjalokivenä. Sillä on pystytty tuottamaan hyviä oppimistuloksia ja edistämään tasa-arvoa verrattain pienin panostuksin. Tällä hetkellä oppimistulokset ovat kääntyneet laskuun ja tutkimustulokset osoittavat tasa-arvon heikkenemistä. Tarvitaan peruskoulua vahvistava uudistus, jolla päivitetään 50 vuotta vanhat rakenteet tuleville vuosikymmenille.

3.1. Reitti varhaiskasvatuksesta koululaiseksi

Lapset kasvavat koululaisiksi hyvin eri tahtisesti. Vaikka leikki ei lopu koulun alettua, on monia erilaisia taitoja, joita lapsen on hyvä osata koululaisena. Toisilla herkkyys lukemaan tai laskemaan oppimiseen syntyy myöhäisemmässä vaiheessa tai esimerkiksi tunteiden ja tahdon sääntelyn opetteluun kannattaa varata enemmän aikaa. Erot esimerkiksi alku- ja loppuvuodesta syntyneiden välillä voivat olla esiopetus- ja kouluikäisinä hyvinkin suuria.

Koulun aloitusta tulisi joustavoittaa niin, että lapsi voisi siirtyä alkuopetukseen ja siitä 3. luokalle, kun se hänen kehitysvaihettaan parhaiten tukee. Joustavan ryhmittelyn avulla voidaan varmistaa, että nopeampi tai hitaampi eteneminen ei näyttäydy leimaavana, ja samat kaverit säilyvät seuraavanakin vuonna. Tämä tulee huomioida myös opettajankoulutuksessa.

Toimenpiteet

- Muutetaan esiopetus kaksivuotiseksi 5 - 6-vuotiaille nykyisen esiopetuksen säädösperustan pohjalta. Pyrkimyksenä pitää olla lapselle ehyt polku kouluun, johon ei sisälly liikaa vaihdoksia ryhmien, henkilöstön ja opetuspaikan välillä. Koko esiopetuspäivän yhtenäisyys ja laatu tulee turvata.
- Joustavoitetaan koulutuspolun alkua luomalla säädökset joustavan esi- ja alkuopetuksen (5–8-vuotiaat) toteuttamiselle. Parannetaan edellytyksiä järjestää esi- ja alkuopetusta kokonaisuutena, joka huomioi lasten yksilölliset kehitysvaiheet ja oppimisen valmiudet. Joustavoitetaan menettelyä koulunaloituksen varhentamisessa ja lykkäyksessä ja luodaan vähimmäisosaaamisen kuvaukset esiopetuksen ja 2. luokan loppuun.

3.2. Koulupäivän rakenteeseen aikaa kohtaamiselle

Vuorovaikutus ja kohtaaminen ovat kaiken inhimillisen toiminnan, myös oppimisen ja kasvun perusta. Koulussa on oltava aikaa kiireettömään, turvalliseen kohtaamiseen, jossa lapsi tai nuori tulee nähdyksi yksilönä. Opettajan on voitava tukea niin hitaammin etenevien oppijoiden kuin nopeampienkin oppimista ja ymmärrettävä erilaisia oppimisen tapoja.

Tällä hetkellä lapsilla Suomessa on verrokkimaita huomattavasti lyhyemmät koulupäivät, ja koulujen harrastustoiminta on pudotettu minimiin. Oppilaiden yksilölliseen huomiointiin ei ole riittävästi aikaa ja usein aikaa kuluu kohtuuttomasti työrauhan ylläpitämiseen.

Toimenpiteet

- Varmistetaan tasa-arvoiset oikeudet opetukseen kaikissa kouluissa. Säädetään lailla opettaja - oppilas -suhdeluvusta sekä riittävästä määrästä johtajia ja esihenkilöitä jokaiseen kouluun. Myös vieraskielisten ja vahvempaa tukea tarvitsevien oppilaiden määrä pitää huomioida mitoituksessa. Yhteisopettajuuden ja joustavan ryhmittelyn avulla voidaan toteuttaa monipuolisia ratkaisuja, silloin kun ne ovat oppilaiden edun mukaisia.
- Käynnistetään toimenpiteitä oppimistulosten heikkenemisen ja eriytymisen pysäyttämiseksi. Uudistetaan koulupäivän rakenne tukemaan paremmin lapsen oppimista ja hyvinvointia. Korotetaan opetuksen vähimmäistuntimäärää alakouluissa. Vahvistetaan koulujen kerhotoimintaa ja luodaan sille pysyvä rahoitusratkaisu.
- Säädetään aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen velvoittavaksi 1.-2. luokan oppilaille ja vahvistetaan toiminnan laatua. Vapautetaan pienituloiset perheet maksuista kokonaan. Lisätään aamu- ja iltapäivätoimintaa myös muiden alakouluikäisten kohdalla yhteistyössä harrastus- ja urheiluseurojen kanssa.
- Tuodaan myös taiteen perusopetus nykyistä tasa-arvoisemmin kaikkien saataville vahvistamalla ryhmämuotoisen taiteen perusopetuksen tarjontaa koulupäivien yhteydessä.

3.3. Jokaiselle perusopetuksesta hyvät eväät eteenpäin

Oppilaanohjaus on yksi koulun tärkeimmistä toiminnoista. Sen tavoitteena on auttaa oppilaita löytämään toimivia opiskelutapoja sekä informoida ja ohjata opiskelijoita. Koulutuksella on tärkeä rooli myös sosiaalisen liikkuvuuden vahvistamisessa.

Jokaisen on saatava perusasteelta riittävät valmiudet toisen asteen suorittamiseen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää poikien suurempaan riskiin pudota koulutuksen ulkopuolelle sekä tyttöjen jaksamiseen sekä alavalintojen sukupuolittumiseen ja segregatioon.

Toimenpiteet

- Puretaan opiskelu- ja alavalintojen eriytymistä sukupuolen, sosiaalisen ja kulttuurisen taustan perusteella. Vahvistetaan opinto- ja uraohjausta yläkoulussa. Uudistetaan ja yhdenmukaistetaan TET-harjoittelua tukemaan nuorta paremmin opinto- ja urasuunnitelmien tekemisessä ja omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamisessa. Oppilaanohjauksen resurssit ovat taattava.
- Lisätään yläkouluun oppitunteja ryhmäytymiseen, vuorovaikutustaitojen harjoitteluun sekä kiusaamisen ehkäisyyn. Vahvistetaan oppilaille annettavaa tukea myös opiskelutaidoissa, stressinhallinnassa, tunnesäätelytaidoissa, itsensä johtamisessa ja aikataulusuunnittelussa.
- Toimitaan sen puolesta, että jokainen nuori saa edellytykset toisen asteen opintoihin. Lisätään rahoitusta joustavan perusopetuksen tarjoamiseen. Joustava perusopetus on ryhmämuotoinen, moniammatillinen ja työvaltainen opiskelun muoto, joka auttaa nuoria suorittamaan perusopetuksen loppuun ja löytämään oman suuntansa. Käynnistetään perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen tukiopinto-ohjauksen kokeilu- ja kehittämishankkeita ehkäisemään koulupudokkuutta.
- Jokaiselle perusopetuksen päättävälle on taattava mielekäs paikka toisen asteen koulutuksessa, valmistavassa koulutuksessa, lisäopetuksessa (10-luokat) tai muussa vastaavassa koulutuksessa, joka tukee toisen asteen opintoihin pääsyä.

- Elvytetään kymppiluokat ehkäisemään koulutuksen ulkopuolelle jäämistä. Mahdollistetaan toisen asteen koulutuksen kurssien opiskelu soveltuvilta osin kymppiluokan yhteydessä.
- Turvataan jokaisen nuoren, myös vaikeasti kehitysvammaisten ja kesken koulutuksen maahan tulleiden oikeus suorittaa perusopetus loppuun. Veloitetaan kunta tarjoamaan perusopetusta nuorelle niin kauan että hän on saavuttanut perusopetuksen oppimäärän ja saanut päättötodistuksen.

3.4. Taataan jokaisen oikeus oppia

Lasten koulunkäynnin ja oppimisen tuen tarve on ollut kasvussa viime vuosina, mutta tukea on tarjolla aiempaa vähemmän. Erityinen tuki mahdollistaa monille oppimisen yhdessä muiden lasten kanssa. Kaikkialla tuen resursseja ei ole lisätty kasvavaan tarpeeseen nähden riittävästi. Tämä näkyy heikentyneinä oppimistuloksina sekä ongelmina koulujen työrauhassa ja opettajien jaksamisessa. Tarvittavan tuen aloittaminen on liian byrokraattista ja tukitoimet riittämättömästi resursoituja.

Toimenpiteet:

- Laitetaan kolmiportainen tuki kuntoon. Lisätään resursseja samanaikaisopetukseen, erityisopetukseen ja oppilaanohjaukseen. Varmistetaan, että kunnat sitoutuvat myös käytännössä kolmiportaiseen tukeen kaikkien luokka-asteiden opetuksessa. Tällä varmistetaan, että varhainen puuttuminen on mahdollista ja näin taataan kaikille lapsille yhdenvertaiset oppimismahdollisuudet. Lisäksi selvitetään, millä keinoin oppimisen ja koulunkäynnin tukea voitaisiin vahvistaa edellä mainittua paremmin.
- Erityisoppilaiden tuen suunnittelun tulee lähteä oppilaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Päätös opetuksen järjestämisestä integroituna tai erityisluokassa tulee tehdä tapauskohtaisesti ja vahvassa yhteistyössä moniammatillisen ryhmän kanssa. Päätös integroinnista tai pienryhmästä ei saa olla oppilaan edun vastainen, tai riippua opetuksen resursseista, vaan oppilaan ja muun oppilasryhmän hyvinvoinnin kannalta tarvittavat resurssit on turvattava.
- Tarjotaan kouluille keinoja taata turvallisuus ja työrauha. Taataan koulujen mahdollisuus puuttua niin oppilaisiin kuin henkilökuntaankin kohdistuvaan väkivaltaan, häirintään ja epäasialliseen kohteluun nopeasti yhteistyössä poliisin ja sosiaaliviranomaisten kanssa.
- Luodaan toimintamalli koulukuntoisuuden luotettavaan ja yksilölliseen arviointiin moniammatillisessa yhteistyössä sekä menettelyyn ja avun varmistamiseen tilanteissa, joissa lapsi tai nuori ei ole koulukuntoinen. Kehitetään kuntouttavaa toimintaa ja vahvistetaan sitä myös taiteen menetelmien avulla.
- Tiivistetään yhteistyötä koulun ulkopuolisiin kumppaneihin nuorisotyössä, terveydenhoidossa ja sosiaalityössä. Varmistetaan riittävät resurssit etsivälle nuorisotyölle ja koulunuorisotyölle. Varmistetaan, että oppilas saa tarvitsemansa avun ja että tieto nuoren tilanteesta kulkee eri viranomaisten välillä. Selkiytetään tiedonsiirtoa ja salassapitoa koskevia säädöksiä siten, että lapsesta vastuulla olevilla aikuisilla on mahdollisuus saada tarvittavat lapsen tilannetta koskevat tiedot. Samalla huolehditaan lapsen oikeudesta yksityisyyteen. Parannetaan oppilashuollon henkilöstömitoitusta ja varmistetaan, että palvelut toteutuvat yhdenvertaisesti joka puolella Suomea.
- Valvotaan esteettömyyden toteutumista kouluilla ja koulupäivän aikana. Turvataan oikeus saada varhaiskasvatusta ja perusopetusta Suomessa käytettävillä saamen kielillä, viittomakielillä sekä erilaisilla puhetta korvaavilla kommunikaatiomenetelmillä. Otetaan yhdenvertaisuussuunnitelmat osaksi koulujen arkea ja vahvistetaan opettajien yhdenvertaisuusosaamista.

3.5. Ehkäistään koulutuksen eriytymistä

Peruskoululla on äärimmäisen tärkeä tehtävä laadukkaan ja maksuttoman koulutuksen tarjoamisessa kaikille, riippumatta sosioekonomisesta asemasta. On tärkeää, että kaikki saavat aloittaa koulun samoista lähtökohdista, sillä tämä vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

Kaikessa koulutuksessa ja kasvatuksessa tasa-arvo, laatu ja tulokset ovat paljolti kiinni siitä, miten opetus paikallisesti pystytään järjestämään. Valitettavasti kuntien edellytykset järjestää esimerkiksi perusopetusta ovat hyvin erilaisia. Laatueroja ovat kasvaneet kuntien ja koulujen välillä sekä koulujen sisällä. Näitä eroja on korjattava rahoituksen keinoin ja kannustamalla kuntia alueiden segregaaation ehkäisemiseen.

Toimenpiteet

- Tasataan koulueroja myöntämällä erityistukea esimerkiksi alhaisen jatko-opintoihin hakeutumisen tai pääsyn, heikkojen oppimistulosten tai väestön keskimääräistä suuremman työttömyyden tai maahanmuuttajien osuuden perusteella.
- Ehkäistään koulujen ja luokkien eriytymistä. Järjestetään painotettua opetusta entistä enemmän lähikoulussa halukkaille oppilaille jakamatta oppilaita eri luokille sen perusteella. Tuetaan koulujen pedagogisia painotuksia. Painotuksilla voidaan lisätä myös lähikoulujen vetovoimaa alueilla, joilta hakeudutaan erityisen paljon muualle.
- Varmistetaan turvallinen koulumatka kaikille. Lapsille, jotka asuvat useammassa osoitteessa, pitää taata koulumatkatuki tai koulukuljetukset molemmista osoitteista.
- Tuetaan ruotsin kielen ja vähemmistökielisten oppimateriaalien tuotantoa.

3.6. Perusopetus luo tulevaisuuden osaamista

Peruskoulun tehtävänä on herättää oppilaissa uteliaisuutta ja kiinnostusta oppimiseen. Pääpainopisteen tulee olla laaja-alaisen osaamisen ja sivistyksen edistäminen tulevaisuutta ja jatko-opintoja varten. Oppiainekohtaisten sisältöjen tehtävänä on tukea tätä tavoitetta.

Koulu on pienoismalli yhteiskunnasta, jossa toistuvat yhteiskunnalliset arvot ja toimenpiteet. Koulun tulisi olla myös edelläkävijä, joka kasvattaa vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Koulun tulee tukea oppilaan henkistä kasvua, itsetunnon vahvistumista, ekososiaalisen sivistyksen kehittymistä ja kehittää laaja-alaisia sekä oppiainekohtaisia tietoja ja taitoja.

Toimenpiteet

- Tarjotaan opettajille laadukasta täydennyskoulutusta ilmastonmuutoksen torjunnasta ja kestävään elämäntapaan kasvattamisessa. Kestävään elämäntapaan kasvattaminen edellyttää niin tiedollisen ymmärryksen kuin ongelmanratkaisukyvyyn ja eettisen ajattelun tukemista.
- Tuodaan yhteiskuntaoppia ja historiaa opetukseen jo peruskoulun alimmilla luokilla. Tuetaan oppilaiden kasvamista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Kannustetaan oppilaita osallistumaan päätöksentekoon niin koulussa kuin yhteiskunnallisesti. Tarjotaan opetusta vastuullisesta kuluttajuudesta ja henkilökohtaisen talouden hallinnasta. Edellytetään kouluilta yhteistyötä nuorisovaltuuston kanssa.
- Tuetaan positiivisten asenteiden ja pystyvyysuskomusten kehittymistä matemaattis-luonnontieteellisiä aineita kohtaa pedagogiikkaa uudistamalla.

- Turvataan hyvä lukutaito jokaiselle ja vahvistetaan opettajien taitoa lukutaidon tukemisessa. Tarjotaan tukiopetusta ja lukiryhmiä jo alakoulun alusta lähtien. Vahvistetaan koulujen ja kirjastojen yhteistyötä. Veloitetaan kunnat laatimaan suunnitelma lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseksi.
- Toisen kotimaisen kielen tulee myös tulevaisuudessa olla kaikille pakollinen osa opetussuunnitelmaa. Tuetaan lisäksi saamen-, romanin-, viittomakielten sekä muiden vähemmistökielten kulttuuriperinnön jatkuvuutta ja tulevaisuutta.
- Tuetaan varhennetun kieltenopetuksen laadukasta toteuttamista ja opettajien osaamista alkuopetuksen kieltenopetuksessa.
- Laaditaan Kansallinen digitaitojen kehittämissuunnitelma, jolla ehkäistään oppilaiden taustasta johtuvaa digitaitojen eriytymistä ja edistetään digitaalisten välineiden tarkoituksenmukaista käyttöä opetuksessa.
- Korvataan uskonnonopetus yhteisellä katsomusaineella, joka keskittyy erilaisten uskontojen ja elämänskatsomusten ymmärtämiseen. Varmistetaan jokaiselle oppijalle taito kunnioittaa yksilöllisiä arvovalintoja sekä luoda niiden pohjalta omaa elämää koskevia ratkaisuja.
- Jatketaan Liikkuva koulu -hankkeen tukemista ja tulosten jalkauttamista jokaiseen kouluun. Poistetaan sukupuoleen perustuvat ryhmäjaot kaikista aineista. Myös liikunnassa oppilaan tulee voida kokeilla kaikkea opetussuunnitelmaan kuuluvaa liikuntaa sukupuolesta riippumatta.
- Terveystiedon opetuksessa tulee korostua terveellinen, kestävä elämäntapa ja valinnat. Fyysisen terveyden lisäksi opetuksessa tulee painottaa myös mielenterveyttä. Seksuaalikasvatuksen osuutta pitää vahvistaa ja siinä tulee painottaa suostumuksellista kanssakäymistä ja positiivista kehonkuvaa.

4. Toisen asteen koulutus

4.1. Toisen asteen koulutus kuuluu kaikille

Toisen asteen koulutus on tehokas keino pitää nuori aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Kaikille nuorille on turvattava toisen asteen koulutus, eikä koulutuspolku saa olla riippuvainen perheen taloudellisesta asemasta. Toisen asteen koulutuksesta on tehtävä aidosti maksutonta. Kehitetään koko toisen asteen koulutusta kokonaisuutena, rinnakkain, ei erillisinä saarekkeina.

Kaikki eivät ole välttämättä valmiita siirtymään toiselle asteelle ikätovereidensa kanssa samaan aikaan. Nuorelle on oltava tarjolla erilaisia reittejä ja valmentavia koulutuksia, joiden avulla siirtymistä voidaan tukea. Koulutuksen järjestäjillä on oltava velvoite pitää huoli riittävästä tarjonnasta, ja nuorelle tarjonnan on näyttydyttävä selkeänä.

Toisella asteella on tarjottava moniammatillisena yhteistyönä opiskelua tukevia tukitoimia, mm. opinto-ohjausta, erityisopetusta, kuraattorin ja psykologin palveluja.

Toimenpiteet

- Taataan jokaiselle mielekäs aloituspaikka toisen asteen koulutuksessa ja varmistetaan, että koko ikäluokka käy perusasteen jälkeisen koulutuksen.
- Vahvistetaan koulutuksen järjestäjien vastuuta huolehtia opiskelijoiden opintojen sujuvuudesta, opiskelun mielekkyydestä ja hyvinvoinnista laajentamalla oppivelvollisuutta toisen asteen koulutukseen. Ensiaskelena tätä kohti säädetään koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta huolehtia, että jokaisella alueen nuorella on

paikka, jossa opiskella perusasteen jälkeen. Nuorelle, joka ei saa tai ota vastaan opiskelupaikkaa lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa perusopetuksen päätyttyä, säädetään velvoittavaksi osallistua valmistavaan koulutukseen, perusopetuksen lisäopetukseen, työpajatoimintaan, kansanopiston pitkän linjan koulutuksiin tai muihin soveltuviin opintoihin.

- Turvataan monipuolinen kurssivalikoima ja yksilölliset opintopolut. Turvataan riittävä lähiopetus.
- Tehdään toisen asteen opiskelusta aidosti maksutonta. Luovutaan ylioppilaskokeiden tutkintomaksuista ja edistetään opiskelijalle maksuttoman materiaalin ja työvälineiden käyttöönottoa sekä materiaalien lainattavuutta ja yhteiskäyttöä toisella asteella. Säilytetään opettajien mahdollisuus valita käyttämänsä oppimateriaali.
- Varmistetaan, että jokaisella oppilaitoksella on riittävästi resursseja opetuksen toteuttamiseen.
- Parannetaan maahanmuuttajien jatko-opintovalmiuksia lisäämällä opinto-ohjausta ja monialaista yhteistyötä perheiden kanssa. Tarjotaan suomen tai ruotsin kielen opintoja riittävien kielellisten valmiuksien saavuttamiseksi.
- Järjestetään peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa sekä toisen ja korkeasteen välillä valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta tukemaan esimerkiksi kielitaidon kehittymistä tai oppimisvaikeuksien voittamista.
- Huolehditaan siitä, että terveysongelmista ja oppimisvaikeuksista kärsivät lapset ja nuoret saavat lain takaamat oppimisen tukipalvelut asuinpaikasta riippumatta.
- Luovutaan sukupuoleen perustuvista ryhmäjoista kaikessa opetuksessa.
- Tehdään oppimisympäristöistä ja opetusmenetelmistä saavutettavia ja esteettömiä.
- Vähennetään erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ja opiskelijoiden keskittämistä ja turvataan jokaisen koulun kyky tarjota riittävää tukea esimerkiksi vahvistamalla opettajien erityispedagogiikan osaamista sekä varmistamalla resurssiopettajien ja koulunkäyntiavustajien riittävä määrä.
- Taataan oikeus opintotukeen kaikille itsenäisesti asuville toisen asteen opiskelijoille ja poistetaan vanhempien tulojen vaikutus nuorten tukiin. Korotetaan opintorahan suuruutta ja puretaan lainapainotteisuutta. Poistetaan velvoite nostaa opintolainaa ennen oikeutta toimeentulotukeen. Pitkällä aikavälillä kaikille yhteinen perustulo tekee opintotukijärjestelmän tarpeettomaksi.
- Kohdennetaan nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tarkoitettut resurssit tehokkaiksi havaittuihin keinoihin, kuten työttömyysetuudella rahoitettuihin harjoitteluihin ja työssäoppimismahdollisuuksiin. Varmistetaan samalla, että nuorisotakuun tavoitteita tukevat peruspalvelut, kuten koulutus- ja terveystyöpalvelut, ovat riittävästi resursoituja.
- Turvataan peruskoulun ja toisen asteen oppilas- ja opiskelijahuollon resursointi. Kehitetään ohjaus- ja tukipalveluita niin, että jokainen opiskelija saa riittävästi tarvitsemaansa henkilökohtaista ohjausta. Jokaista kahtasataa opiskelijaa kohden on oltava täysipäiväinen opinto-ohjaaja.
- Turvataan terveysongelmista ja oppimisvaikeuksista kärsivien mahdollisuus koulutukseen parantamalla oppimisen tukipalvelujen, kuten koulu- ja opintopsykologien ja koulukuraattorien, saatavuutta ja laatua asuinpaikasta riippumatta.
- Vahvistetaan monialaista yhteistyötä kunnan eri toimialojen välillä. Peruskouluissa, ammatillisessa koulutuksessa ja lukioissa tulee olla läsnä nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen edustajat, jotka tekevät säännöllistä ja tehokasta yhteistyötä opettajien kanssa.
- Päivitetään lukion rahoitusjärjestelmää koulutuksen saavutettavuutta tukeväksi muuttamalla pienten lukioiden lisä saavutettavuuskorotukseksi. Poistetaan

rahoituslaista yksikköhintaan tehtävä leikkaus, ja katkaistaan säästöjen kertauminen poistamalla toteutuneiden kustannusten vaikutus keskimääräiseen yksikköhintaan.

- Turvataan kaikille vammaisille mahdollisuus toisen asteen opintoihin ja taataan, että kaikille vammaisille on olemassa soveltuvia opiskelupaikkoja.

4.2. Laadukas opetus, monipuolinen opiskelu

Opetuksen laatua on seurattava kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa. Koulutuksen kehittäminen on kouluyhteisön yhteinen, jatkuva prosessi. Hyvät edellytykset laadukkaalle koulutukselle antavat tehtäviinsä koulutetut opettajat, monipuolinen kurssitarjonta sekä vahva osallisuuskulttuuri oppilaitoksessa.

Vahvistetaan koulutuksen kansainvälisyyttä. Tehdään kielten opiskelusta nykyistä monipuolisempaa tukemalla englannin sijaan vähemmän opiskeltujen kielten, kuten ranskan, saksan, espanjan, venäjän, arabian ja kiinan, opetusta. Tuetaan muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien mahdollisuus osallistua toisen asteen koulutukseen ja suorittaa tutkinto.

Toimenpiteet

- Varmistetaan ammatillisissa opinnoissa riittävä lähiopetuksen sekä muun opettajan antaman opetuksen ja vuorovaikutuksen määrä osaamispistettä kohden.
- Ylioppilastutkinnon kaikkiin kokeisiin tulee sisältyä oppiainerajat ylittäviä tehtäviä. Tutkinnossa tulee arvioida oppimistaitojen kehittymistä sekä lukiokoulutuksen yleissivistävien tavoitteiden toteutumista.
- Varmistetaan, että oppimisen taitoja kehittäviä kokonaisuuksia sisältyy kaikkiin toisen asteen opintoihin.
- Taataan peruskoulussa ja toisella asteella mahdollisuus opiskella vähintään kahta vierasta kieltä sekä saada suomi tai ruotsi toisena kielenä opetusta.
- Lisätään englanninkielistä opettajankoulutusta ja kasvatetaan kansainvälisten luokkien määrää.
- Sisällytetään toiselle asteelle kansainvälistymisjakso, jonka voi toteuttaa joko ulkomailla tai kotimaassa. Tehostetaan ulkomailla suoritettujen opintojen, työssäoppimisen ja työkokemuksen hyväksilukemista opinnoissa.
- Sisällytetään kaikkiin toisen asteen opintoihin opetusta työelämätaidoista, yrittäjyydestä, työntekijöiden oikeuksista ja muista yhteiskunnallisista asioista.
- Lisätään lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten vuorovaikutusta ja yhteistyötä paikallisten toimijoiden, yrittäjien ja järjestöjen kanssa mm. kestävän kehityksen ja globaalikasvatuksen kysymyksissä.
- Sisällytetään tieto- ja viestintätekniikan taitojen kehittäminen ja ohjelmointi osaksi jokaista koulutusastetta varhaiskasvatuksesta lähtien. Varataan perus- ja toisella asteella aikaa pelkästään tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvien taitojen opetteluun.
- Siirrytään eriytetystä oman uskonnon opetuksesta kaikille opiskelijoille yhteiseen katsomusaineeseen.
- Tasoitetaan oppilaitosten ja opetustarjonnan alueellisia eroja verkko-opintomenetelmillä.
- Kehitetään mahdollisuutta suorittaa toisen asteen opinnot yhdistelmä-tutkintona, jossa opiskellaan neljässä vuodessa sekä ammatillinen että yleissivistävä koulutus. Kartoitetaan parhaat käytännöt yhdistelmä-tutkintojen järjestämisestä ja edistetään niiden käyttöönottoa koko maassa. Parannetaan opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa myös yksittäisiä opintojaksoja yli duaalimallin.
- Lisätään alueellisesti lukioiden, aikuiskoulutuksen, ammatillisten oppilaitosten ja aikuiskoulutuskeskusten välistä yhteistyötä. Ammattilukioiden asemaa on vahvistettava. Opinto-ohjauksen tulee tarvittaessa ulottua myös oppilaitosrajojen yli,

ja siirtymis- ja hyväksilukumahdollisuuksia eri oppilaitosten välillä on parannettava. Laaditaan valtakunnallinen ohje ammatillisen perustutkinnon opintojen hyväksilukemisesta lukio-opintoihin. Eri opintopolkujen rahoitusta ei pidä yhdistää, vaikka koulutuksen järjestäjä olisi yhteinen.

- Toisen asteen oppilaitosten opiskelijakuntien on oltava aidosti vaikuttamassa koulun päätöksentekoon.
- Luodaan valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä kaikkiin koulutusmuotoihin.

4.3. Sujuva siirtyminen korkeakouluopintoihin

Toisen asteen ja korkeakoulujen välistä rajaa on madallettava tekemällä toisen asteen opintojen aikana suoritettavista opinnoista varteenotettava väylä korkeakouluihin.

On tärkeää turvata kaikkien toisen asteen opinnot suorittaneiden jatko-opintokykyisyys – ei vain -kelpoisuus – huolehtimalla opintojen laadukkuudesta ja erityisesti yleissivistävien opintojen asianmukaisesta opetuksesta. Kaikkia toisen asteen tutkinnon suorittaneita on kohdeltava tasapuolisesti korkeakouluihin haettaessa. Ylioppilastutkinnon ei pidä antaa viedä liikaa tilaa korkeakouluhauissa eikä hakuvaatimusten vaikuttaa sen yleissivistävyyteen, vaan säilytetään useampia väyliä kohti korkeakouluja.

Toimenpiteet

- Mahdollistetaan, että korkeakouluopintoja voi suorittaa jo toisen asteen opintojen aikana. Tehdään näistä opinnoista varteenotettava reitti korkeakouluopintoihin.
- Varmistetaan, että korkeakouluopiskelu on yhtä mahdollista niin lukiosta kuin ammatillisesta oppilaitoksesta valmistuneille tukemalla opiskelutaitojen kehittymistä ja tarjoamalla riittävän laajat yleissivistävät opinnot. Laajennetaan oppimistulosten arviointia myös ammatillisen koulutuksen yhteisiin tutkinnon osiin.
- Tuetaan aliedustettuja ryhmiä korkeakouluopintoihin hakeutumisessa esimerkiksi järjestämällä valmentavia opintoja maahanmuuttajataustaisille nuorille, purkamalla tiettyjen alojen sukupuolittuneisuutta sekä varmistamalla, että vammaisuus ei estä opintojen suorittamista.
- Varmistetaan, että suomi tai ruotsi toisena kielenä -ylioppilaskokeen suorittaneet ovat samalla viivalla suomi tai ruotsi äidinkielenä -kokeen suorittaneiden kanssa korkeakouluihin hakiessaan.
- Turvataan ammatillisen koulutuksen käyneiden jatko-opintokykyisyys. Yleissivistävien aineiden opetusta tulee antaa alansa koulutuksen saanut opettaja.
- Tuodaan korkeakouluopinnot saavutettavaksi kaikille tarjoamalla maksuttomia avoimen korkeakoulun opintoja jokaiselle, jolla ei ole vielä korkeakoulututkintoa suoritettuna.

5. Korkeakoulutus

Korkeakoulutus luo yhteiskuntaan uutta osaamista, sivistystä ja rakentaa sen uudistumiskykyä, mikä on välttämätöntä tilanteessa, jossa maailma muuttuu nopeammin kuin koskaan ennen. Siksi korkeakoulujen toiminnan tulee perustua vahvaan autonomiaan, itsehallintoon ja tieteelliseen vapauteen: Liian ohjauksen sijaan korkeakouluille tulee antaa vapaus vaikuttaa tulevaisuuteen. Ministeriön ohjausta tulee vähentää autonomian piiriin kuuluvissa asioissa, kuten opetuksen sisällöissä ja opiskelijavalinnassa.

Tulevina vuosina yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee ottaa nykyistä laajemmin vastuuta jatkuvasta oppimisesta sekä korkeakoulutettujen työntekijöiden tutkintojen ajantasaistamisesta ja täydentämisestä. Nämä tehtävät tulee ottaa huomioon rahoituksessa ja tulosten seurannassa. Täydennyskoulutuksen merkitys tulee kasvamaan tulevina vuosina, ja sille pitää suunnitella selkeät rahoitusmekanismit, jotta oman osaamisen täydentäminen on kaikille aito, tasa-arvoinen mahdollisuus.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteydet työelämään ovat olennaiset kaikilla tasoilla: tutkintoalojen mitoituksessa, opintojen sisällöissä, tutkimuksen kaupallistamisessa. Samalla tulee muistaa, että opintoja ei voi suunnitella vain näköpiirissä olevia ammattikuvia varten vaan opiskelulla on maailmaa muuttava ja sivistystä rakentava rooli. Tätä varten tutkintojen on oltava joustavia, ja niiden on mahdollistettava sekä jatkuva kehittyminen että kriittinen ajattelu, jota tarvitaan yhä moniulotteisempien eettisten kysymysten käsittelyyn niin teknologisten uudennosten kehittämisessä kuin ympäristökysymysten ja ihmisyhteisöjen toiminnassa. Ihmiskunnan suurten kysymysten ratkaisemisessa kulttuurien, käyttäytymisen ja ajattelutapojen tutkimus ja tuntemus korostuvat entisestään.

5.1. Ovet auki korkeakoulutukseen

Suomalaisnuorten koulutustaso on käännettävä taas nousuun ja kymmenien tuhansien opiskelemaan haluavien seisottaminen korkeakoulun jonotuslistalla saatava loppumaan. Koulutustason nostaminen ei toteudu valintakriteerejä hienosäätämällä, alanvaihtajia syyllistämällä tai maksullisuuden lisäämisellä, vaan vaatii nykyisten koulutusmäärien kriittistä tarkastelua ja useamman sisäänpääsyväylän luomista.

Korkeakoulujen opiskelijavalinnan tarkoituksena on ohjata kullekin alalle tarkoituksenmukainen määrä soveltuvimpia ja motivoituneimpia opiskelijoita. Aloituspaikkamäärien tulee vastata yhteiskunnan tarpeita ja perustua laadukkaisiin ennusteisiin alan työllisyydestä, mutta huomioida kuitenkin korkeakoulutuksen uutta työtä luova luonne. Koulutuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten tai alan sisäisen palkkakehityksen ei tule olla määräävä tekijä aloituspaikoista päätettäessä. Korkeakouluille tulee tarjota nykyistä joustavimmat mahdollisuudet tehdä muutoksia aloituspaikkojen määrään itse.

Opiskelijavalintajärjestelmä ei saa aiheuttaa ylimääräistä kitkaa opintojen nivelvaiheisiin tai estää opiskelijoiden uudelleensuuntautumista. Pääsykokeen tulee edelleen säilyä aidosti mahdollisena väylänä korkeakouluopintoihin, mutta soveltuville aloille voidaan opiskelijoita valita myös toisen asteen menestyksen perusteella. Tuplatestausta tulee välttää ja pääsykokeen tulee perustua ulkoluvun sijaan aineiston soveltamiseen sekä alalle soveltuvuuden varmistamiseen. Pääsykokeita kehitetään suuntaan, joka vähentää kaupallisen pääsykoevalmennuksen merkitystä. Opiskelijavalinnan ei tule suosia ensi kertaa hakevia eikä ylioppilastutkinnon suorittaneita, ja keinotekoisesta korkeakouluhausta työttömyysturvan saamisen ehtona tulee luopua.

Erillisvalinnan tulee olla korkeakouluille aidosti mahdollinen väylä ottaa sisään alaa vaihtavia tai muutoin jo aiemmin opiskelleita hakijoita, eikä sen tule vähentää päävalinnassa hyväksyttävien hakijoiden määrää. Kannustetaan korkeakouluja kehittämään muualla hankitun osaamisen tunnistamista sekä muutoin helpottamaan siirtymiä korkeakoulujen sisällä ja niiden välillä. Erityisesti alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon välillä tulee

pystyä siirtymään joustavasti koulutusohjelmasta toiseen. Opinto-oikeus tulee kuitenkin yliopistoissa myöntää edelleen suoraan maisterintutkintoon asti.

Ylioppilaskuntien ja ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien asema osana demokraattista korkeakoulu yhteisöä ja niiden mahdollisuus edustaa kaikkia opiskelijoita tulee säilyttää. Niiden rahoitusta ei pidä sitoa yliopistolta tai ammattikorkeakoululta saatavaan rahoitukseen eikä muuttuvaan valtion budjettirahoitukseen, vaan myös ammattikorkeakoulupuolella tulee tarjota mahdollisuus kerätä automaatiojäsenyyteen perustuvaa jäsenmaksua. Jäsenmaksujen tulee kuitenkin olla maltillisen suuruiset ja niihin on voitava hakea maksuhelpotusta.

Toimenpiteet

- Lisätään korkeakoulujen aloituspaikkamäärää ja resursseja tuntuvasti tarveennusteiden perusteella, kunnes kasaantunut hakijapaine on purkaantunut.
- Vahvistetaan korkeakoulujen autonomiaa opiskelijavalinnasta päätettäessä ja poistetaan vaatimukset ensikertalaisikiintiöistä sekä ylioppilastutkinnon perusteella valittavien kiintiöistä.
- Käytetään eri aloilta valmistuneiden laadullista työllistymistä mittarina yliopistojen opiskelijamääriä koskevassa päätöksenteossa.
- Poistetaan koulutuksen hakuvelvollisuus alle 25-vuotiaiden työttömyysetuuden saamisen ehdoista.
- Tehdään avoimesta korkeakoulutuksesta maksutonta ihmisille, jotka eivät ole suorittaneet korkeakoulututkintoa.
- Säädetään ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntiin automaatiojäsenyys.

5.2. Ennakoitava ja joustava rahoitus

Korkeakoulujen rahoitus tulee pitää vakaana siten, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat suunnitella toimintansa pitkäjänteisesti. Äkilliset budjettileikkaukset, muuttuvat vaatimukset ja hanke pohjaiseksi pirstottu rahoitus aiheuttavat turhaa lisätyötä eivätkä kunnioita korkeakoulujen autonomiaa. Rahoituksen taso tulee viipymättä korjata viimeisiä leikkauksia edeltäneelle tasolle ja sen side indeksiin palautta. Pidemmällä aikavälillä rahoituksen tasoa on tasaisesti nostettava ja käytettyjen rahoitusmallien selkeyttä on lisättävä merkittävästi. Tutkintojen määrään korkeakoulujen rahoitusta määrittävänä tekijänä on suhtauduttava maltillisesti.

Luodaan Suomen korkeakouluista yhtenäinen alustamainen verkosto, jossa opiskelija voi valita opintojaksoja vapaasti riippumatta kotikorkeakoulustaan. Uudistetaan rahoitusmallia niin, että se perustuu pysyvään perusrahoitukseen ja palkitsee tutkintojen sijaan tuotetuista opintojaksoista. Näin korkeakouluille luodaan kannuste tarjota opetusta myös muiden korkeakoulujen opiskelijoille sekä osa-aikaisesti opiskeleville. Korkeakoulujen rahoituksen ei tule ohjata niitä kilpailemaan keskenään resursseista ja aloituspaikkamäärästä vaan kannustaa saavuttamaan omalla alallaan paras mahdollinen koulutuksen ja tutkimuksen taso ja tekemään yhteistyötä. Yhteistyön avulla päällekkäisyyttä voidaan tarvittaessa purkaa hallitusti ja tarkoituksenmukaisesti, eikä tehtävistä luopuminen tarkoita suoraan rahoituksen vähenemistä.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on toisistaan poikkeava tehtäväkenttä ja oma paikkansa yhteiskunnan kehittämisessä, ja niistä tulee jatkossakin säädellä erillisillä

lainsäädännöllä. Vahvistetaan näitä erilaisia profiileja entisestään, mutta mahdollistetaan yhteistyön lisääminen ja tutkinnon rakentaminen kummankin korkeakoulutyypin tarjoamista sisällöistä. Tutkinnon pakolliset osuudet on kuitenkin pystyttävä suorittamaan siinä korkeakoulussa ja tutkinto-ohjelmassa, johon opiskelija on hakenut. Opiskelijan tulee voida liikkua vapaasti korkeakoulun sisällä ja niiden välillä ja rakentaa tutkintonsa haluamallaan tavalla ilman ylimääräistä lupabyrokratiaa tai maksuja.

Korkeakouluverkon laajuuden, alatarjonnan ja yksiköiden sijaintien tulee seurata opiskelijoiden kysyntää, väestön keskittymistä ja soveltuvin osin vastata alueen työvoimatarpeeseen ja kehitysnäkyymiin.

Toimenpiteet

- Toteutetaan kaikkien korkeakoulujen yhteinen opetustarjonnan jakamisen alusta, jonka kautta kursseille voidaan ottaa opiskelijoita riippumatta siitä, missä korkeakoulussa he ovat kirjoilla.
- Uudistetaan korkeakoulujen rahoitusmalleja vähentämällä indikaattorien määrää ja lisäämällä kiinteä ja merkittävän kokoinen perusrahoitusosuus sekä tuotettuihin opintojaksoihin perustuva rahoituselementti.
- Vahvistetaan ammattikorkeakoulujen autonomiaa kehittämällä niiden hallintomallia julkisoikeudellisten yliopistojen kaltaiseksi.
- Lisätään väyliä ja tapoja hyväksilukea aiempia opintoja yli sektorirajojen ja helpotetaan alan vaihtamista korkeakoulun sisällä tai niiden välillä. Mahdollistetaan rahoituksessa erillisvalinnan lisääminen sen kaventamatta päävalinnan paikkamäärää.
- Vahvistetaan mahdollisuuksia työn ja opiskelun yhteensovittamiseen huomioimalla osa-aikainen opiskelu korkeakoulujen rahoitusmallissa ja tavoitteellisissa suoritusajoissa.

5.3. Kansainvälisyys on mahdollisuus, ei kustannus

Korkeakoulumaailman globalisoituessa kansainväliset yhteydet muuttuvat yhä tärkeämmiksi niin opiskelijoiden, opetushenkilökunnan kuin tutkijoiden näkökulmasta. Luontevaa ja omalla alalla kehittymistä tukevaa kansainvälistymistä on tuettava ja se on voitava sisällyttää tutkintoon ja työtehtäviin. Kansainvälistä yhteistyötä voidaan tehdä myös kotikampuksella avaamalla ovet Suomen ulkopuolelta tuleville osaajille. Siksi englannin kielen on soveltuvin osin oltava yhtä luonteva käyttökieli opiskelussa ja tieteessä kuin suomen tai ruotsin, samalla kuitenkin huolehtien siitä, että kotikielemme pysyvät käytössä tieteen kielinä.

Opiskelijoiden liikkuvuutta on parannettava esimerkiksi kehittämällä ja tukemalla sekä Suomeen että maailmalle suuntautuvaa opiskelijavaihtoa, sisällyttämällä kaikkiin korkeakoulututkintoihin kansainvälistymisjakso ja helpottamalla muualla suoritettujen opintojen sisällyttämistä tutkintoihin. Ulkomailla opiskelun ja harjoittelun tulee aina olla mahdollista opintojen edistämisen kannalta, ja harjoittelusta tulee saada asianmukainen korvaus.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille säädetyt lukukausimaksut edustavat politiikkaa, joka asettaa opiskelijat keskenään epätasa-arvoiseen asemaan ja vähentää kansainvälisten huippuosajien kiinnostusta Suomessa opiskeluun. Maksut eivät toistaiseksi ole tuottaneet korkeakouluille niiden käyttöönotossa haettua lisäarvoa, vaan lähinnä

lisänneet hallinto- ja markkinointikuluja. Lukukausimaksuista on toteutettava riippumaton vaikutusten arviointi. Vihreät kannattaa maksutonta korkeakoulutusta kaikille opiskelijoille.

Kansainvälisten osaajien potentiaali on huomioitava myös maahanmuuttajien koulutusmahdollisuuksissa, ja heidän osaamisensa tunnistamista on helpotettava.

Toimenpiteet

- Poistetaan lukukausimaksut kaikilta opiskelijoilta. Teetetään joka tapauksessa nyt käytössä olevista maksuista riippumaton vaikutusten arviointi.
- Sisällytetään korkeakouluopintoihin kansainvälistymisjakso, jonka voi toteuttaa joko ulkomailla tai kotimaassa
- Tehostetaan ulkomailla suoritettujen opintojen, työssäoppimisen ja työkokemuksen hyväksilukemista opinnoissa
- Suomi edistää aktiivisesti palkattomien harjoittelujen poistamista kaikilla EU-tasoilla.

5.4. Opiskelukyky ja toimeentulo turvattava kaikissa tilanteissa

Korkeakouluopiskelijoihin kohdistuu jatkuvasti kasvava paine niin koulutuksen järjestäjän, toimeentulon hankkimisen kuin tulevan työelämän taholta. Opiskelijoiden kokema stressi ja stressiperäiset mielenterveysongelmat ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet huolestuttavasti erityisesti viime vuosina. Turvaamalla riittävän toimeentulon ja laadukkaat terveyspalvelut varmistamme, että opiskelijat eivät pala loppuun opintojen aikana, vaan siirtyvät työelämään työkykyisinä.

Opintojen aikaisen toimeentulon tukijärjestelmän tarkoitus on mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu. Tuen tulee riittää elämisen kustannusten kattamiseen, sillä mitään ihmisryhmää ei tule pakottaa elämään lainarahalla. Tuen myöntämisperusteiden tulee olla yksinkertaiset, ennustettavat ja sellaiset, että ne kannustavat ja tukevat opintojen jatkamiseen kaikissa tilanteissa. Jatkuva uhka toimeentulon menettämisestä lisää korkeakouluopiskelijoiden kokemaa stressiä tarpeettomasti, kohtelee terveysongelmista kärsiviä epätasa-arvoisesti eikä ole oikea keino nopeuttaa opintoja. Perustulo ilman sidettä opintojen etenemiseen on ideaali tapa mahdollistaa opintojen aikainen toimeentulo missä tahansa elämänvaiheessa.

Opiskelijaterveydenhuollon tehtävä on edistää opiskelukykyä ja ennaltaehkäistä terveydestä johtuvia oppimisen esteitä yhdessä korkeakoulun kanssa. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS:n toimintaedellytykset on turvattava kaikissa tilanteissa. Opiskelijalla on opiskelupaikkakunnasta, koulutusasteesta tai korkeakoulujärjestelmästä riippumatta oltava oikeus riittävään ja asiantuntevaan opiskelijaterveydenhuoltoon. Myös mielenterveyspalveluja on oltava riittävästi saatavilla. Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla vähintään yksi opiskelijoiden oppimisen tukemiseen erikoistunut opintopsykologi. Korkeakoulukiusaamiseen tulee puuttua matalalla kynnyksellä.

Toimenpiteet

- Edistetään opiskelun mahdollistavan ja siihen kaikissa tilanteissa kannustavan perustulojärjestelmän luomista.
- Siirretään opintotuen säätely OKM:n hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriöön.
- Puretaan valtaosa opintotukijärjestelmän säätelystä. Poistetaan opintojen etenemisvaatimus vuositasolla (20 op/v) ja keskimääräinen kuukausittainen

etenemisvaatimus. Poistetaan tuen katkaisemisesta seuraava 20 opintopisteen karensivaatimus ja mahdollistetaan tuen jatkaminen tarpeen mukaan.

- Poistetaan opintotuen jako erikseen kandidaatin- ja maisterintutkintoon ja korotetaan tuen maksimiaikaa 55 tukikuukauteen.
- Nostetaan opintoraha asteittain minimitoimeentulon tasolle.
- Parannetaan mahdollisuuksia edistää opintoja työttömyysturvalla tai sairauspäivärahalta. Edistetään joustavaa siirtymää eri tukimuotojen välillä, kunnes perustuloon siirrytään.
- Taataan lainsäädännöllä opiskelijan oikeus olla menettämättä opiskeluoikeuttaan sairauden tai kuntoutumisen vuoksi sekä oikeus jatkaa opintojaan ilman opintojen tavoiteajan ja läsnäoloajan kulumista.
- Poistetaan asuinkumppanin tulojen vaikutus asumistuen määrään.
- Tuetaan Liikkuva koulu -ohjelman ja istumisen vähentämistä tukevien hankkeiden toteutumista myös korkea-asteella.
- Vahvistetaan YTHS:n toimintaedellytyksiä ja mahdollistetaan erityisesti riittävät mielenterveyspalvelut jokaisella opiskelupaikkakunnalla. Varmistetaan, että kaikilla korkeakouluopiskelijoilla on pääsy YTHS:n piiriin.

6. Jatkuva oppiminen

Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa jatkuva oppiminen ja itsensä kehittäminen ei voi olla vain hyvin toimeentulevien oikeus, vaan osaamisen täydentäminen elämän varrella tulee olla mahdollista ja kannattavaa jokaisessa tilanteessa. Siksi yhteiskunnan tulee tukea täydentävien koulutuskokonaisuuksien tarjontaa, tehdä jatkuvasta oppimisesta kannattavaa myös koulutuksen järjestäjälle ja luoda elinikäiseen oppimiseen kannustavat toimeentulon turvan elementit sekä nykyisen että perustuloon perustuvan sosiaaliturvajärjestelmän osaksi.

Jatkuva oppiminen ei saa perustua pelkästään uusien ammattialaan kytkeytyvien asioiden opettelulle, vaan sen tehtävänä on samalla myös päivittää valmiuksia pärjätä muuttuvassa yhteiskunnassa. Tämä tarkoittaa niin digitaitojen opettelua, monikulttuurisuuden ja moninaisuuden ymmärtämistä kuin kestävän kehityksen kysymysten opiskelua.

6.1. Vahvistetaan aikuisten perustaitoja ja mahdollisuuksia työllistyä

Suomessa on yli 600 000 työikäistä aikuista, joilla on puutteista perustaidoissa. Teknologia ja digitalisaatio muuttavat työn luonnetta nopeasti ja samalla kun ne luovat uusia työtehtäviä, perinteisempiä työtehtäviä poistuu. Riittävät perustaidot ovat avain työllistymiseen ja työssä pysymiseen työelämän muutoksessa. Tukea tarvitaan ammatillisten valmiuksien lisäksi omien oppimistaitojen kehittymiseen.

Matalan kynnyksen reittejä kouluttautumiseen ja jopa uuden tutkinnon suorittamiseen on tarjottava nykyistä laajemmin, jotta saamme vastattua työmarkkinoiden osaajapulaan ja vaikutettua nopeasti jo työelämässä olevien osaamisen uudistamiseen. Rakenteellista työttömyyttä voidaan ennaltaehkäistä ja korjata erityisesti erilaisilla muuntokoulutuksilla, joita voidaan tarjota sekä ammatillisissa oppilaitoksissa että korkeakouluissa. Näiden koulutusten tarjontaa tulee lisätä merkittävästi ja työnantajien tulee osallistua niiden rahoittamiseen.

Myös ammattitutkinnoilla ja erikoisammattitutkinnoilla on jatkossakin tärkeä rooli osaamisen kehittämisen kokonaisuudessa. Oppisopimuskoulutusta on kehitettävä kokonaisuutena, jotta se palvelisi nykyistä paremmin ilman toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten sijoittumista työelämään sekä uuden oppimista.

Vapaalla sivistystyöllä tarkoitetaan yleisivistäviä ja hyvinvointia lisääviä koulutuspalveluita, joiden tulee olla saatavana jokaiselle suomalaiselle. Vapaa sivistystyö on tärkeä osa suomalaista kulttuuria ja se täydentää ja vahvistaa formaalia koulutustarjontaa. Tätä potentiaalia tulee entisestään vahvistaa lisäämällä yhteistyötä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen kanssa. Näiden väylien avulla voidaan lisätä myös työttömien mahdollisuuksia päivittää omaa osaamistaan ja vahvistaa perustaitoja.

Tuetaan erityisesti maahanmuuttajien osaamista ja osaamisen tunnistamista. Tarvitaan erilaisia aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen menetelmiä sekä räätälöityjä mahdollisuuksia täydentää osaamista suomalaisen työelämän standardeja vastaavalle tasolle. Erityisesti kielen oppimiseen tulee tarjota riittävästi mahdollisuuksia myös perustason saavuttamisen jälkeen. Toisaalta työnantaja voidaan kannustaa laskemaan kielitaitovaatimuksia rekrytoinneissa soveltuvilla aloilla.

Vapaa sivistystyö on saanut suuren roolin myös maahanmuuttajien suomen ja ruotsin kielen opetuksessa sekä kotouttamisen tukena ja sen toteuttamiseen tulee turvata riittävät resurssit.

Toimenpiteet

- Niille aikuisille, joilla on puutteita perustaidoissa, kuten luku-, numero- tai digitaidoissa on tarjottava räätälöityjä koulutuskokonaisuuksia ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.
- Tuetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opiskeluun. Siirretään kotoutumiskoulutus opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisuuteen ja tehdään toiminnasta järjestämisluvan alaista. Vahvistetaan vapaan sivistystyön mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajia kieli- ja kotoutumisopinnoissa ja oman osaamisen vahvistamisessa.
- Pidetään vapaan sivistystyön osallistumismaksut riittävän pieninä, jotta ne eivät rajaa ketään pois.
- Kehitetään vapaan sivistystyön yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja lukioiden kanssa sekä lisätään myös työttömyyskorvauksella oleville henkilöille mahdollisuuksia oman osaamisen ja perustaitojen vahvistaminen vapaan sivistystyön kautta.
- Työelämässä olevien mahdollisuutta osaamisen kasvattamiseen on parannettava muun muassa lisäämällä muunto- ja päivityskoulutuksia. Mahdollistetaan myös avoimen ammatillisen koulutuksen tarjoaminen erityisesti aloilla, joissa on osaajapulaa tai osaamistarpeet ovat muutoksessa. Turvataan tälle myös rahoitus.
- Rahoitetaan työmarkkinoiden vaatimien muuntokoulutusten järjestämistä ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

6.2. Jatkuvasta oppimisesta kaikkien oikeus

Koulutustarjontaa on kehitettävä vastaamaan myös työuran aikaista osaamisen kehittämistä. Täydentävän koulutuksen tarjoaminen ei kuitenkaan voi olla vain koulutuksen järjestäjien

omalla vastuulla, vaan sen mahdollistamiseksi on luotava uudenlainen osaamiseteli- tai osaamisturvamalli. Tämän mallin rahoitusvastuu tulee jakaa kolmikantaisesti ja sen tulee auttaa työntekijöitä ja työnantajia reagoimaan nopeammin tuleviin osaamistarpeisiin. Täydennyskoulutustarpeita tulee tarkastella säännöllisesti kokonaisuutena yhteistyössä oppilaitosten, elinkeinoelämän ja TE-palvelujen kanssa. Osallistuvat rahoittajat voivat halutessaan tukea täsmälliseen tarpeeseen vastaavan koulutuksen saatavuutta mallin kautta.

Täydennyskoulutuksen tarjoamisen tulee tulevaisuudessa olla yksi korkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten perustehtävistä. Rahoitusmallien tulee kannustaa oppilaitoksia tarjoamaan osaamisen täydentämiseen sopivia kokonaisuuksia joko osana tutkintoon kuuluvaa opetusta tai erikseen luotavina sisältöinä. Tämä voi toteutua joko erikseen rahoitetun osaamisetelimallin tai opintopisteisiin perustuvan rahoitusmallin avulla. Kannustetaan oppilaitoksia seuraamaan valmistuneiden työllistymistä ja pitämään heihin tiivistä yhteyttä, jotta opintoihin palaamisesta tehdään mahdollisimman luontevaa.

Täydentävän oppimisen tulee olla kannattavaa jokaisessa elämäntilanteessa. Osaamiseteliä tai osaamisturvaa tulee voida käyttää sekä työn ohessa, työttömänä että eläkeikäisenä. Aikuiskoulutustukijärjestelmä voidaan yhdistää tähän tukimalliin siten, että myös keskeneräisen tutkinnon täydentäminen kokopäiväisellä tai osa-aikaisella opintovapaalla on mahdollista. Muuta toimeentuloa voidaan täydentää osaamisturvajärjestelmästä niin, että kouluttautuminen on aina sekä taloudellisesti mahdollista että kannattavaa. Soveltuvien osin myös työnantajaa voidaan tukea opintovapaan sijaisjärjestelyissä.

Osaamisen täydentämisen tulee olla maksutonta työttömälle, eikä opiskelun tule katkaista oikeutta työttömyysturvaan. Työsuhteen aikaisesta osaamisen täydentämisestä voidaan periä maksua työnantajalta, mikäli koulutus vastaa työnantajan tarvetta. Tilauskoulutusta voidaan käyttää välineenä vastata spesifiin osaamistarpeeseen, mutta sen tulee keskittyä kokonaisten tutkintojen sijaan rajattuihin ja tarpeeseen vastaaviin opintokokonaisuuksiin tutkinnon sisällä. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee olla jatkossakin maksutonta kaikille ja päätösvalta opetuksen sisällöistä tulee säilyttää koulutuksen järjestäjällä.

- Luodaan elinikäiseen oppimiseen kannustava täydennyskoulutuksen ja osaamisturvan malli yhteistyönä korkeakoulujen, elinkeinoelämän, työmarkkinajärjestöjen ja valtionhallinnon kanssa.
- Uudistetaan työttömyysturvan ehtoja kannustamaan osaamisen täydentämiseen ja parannetaan mahdollisuuksia kaikkeen opiskeluun työttömyysturvalla esimerkiksi poistamalla omaehtoisien opiskelun kuukausikohtaiset maksimiopintopistemäärät. Vahvistetaan TE-toimistojen henkilökunnan osaamista erilaisista opintomahdollisuuksista.
- Perustetaan nuorten aikuisten osaamisohjelman pohjalta uusi kansallinen osaamisohjelma, jonka tavoitteena on että jokainen peruskoulupohjalla oleva nuori ja työikäinen aikuinen saisi vähintään toisen asteen tutkinnon, iästä riippumatta.
- Kannustetaan korkeakouluja täydennyskoulutukseen sopivien jaksojen tarjoamiseen.
- Varmistetaan, että tilauskoulutuksesta ei muodostu osaamista kaventava elementti eikä väylää kiertää soveltavuuteen perustuvaa opiskelijavalintaa. Varmistetaan myös, että tilauskoulutus säilyy opiskelijalle maksuttomana.

7. Tiede- ja tutkimuspolitiikka

Jos Suomi haluaa olla koulutuksen ja osaamisen edelläkävijä, tulee sillä olla myös uskottava tiedepoliittinen linja. Tiedepoliitikasta on laadittava pitkän aikavälin strategia, jolla tuetaan sekä perustutkimusta että kansainvälisen tason huippututkimuksen kehittymistä. Tieteen rahoitus ei voi enää perustua julkaisujen määrään ja lyhyisiin hankkeisiin. Vihreän tiede- ja tutkimuspolitiikan keskeiset periaatteet ovat tieteen yhteiskunnallisen roolin vahvistaminen, tieteellisen tutkimuksen tason nostaminen edelleen sekä tutkimuksen riippumattomuus ja avoimuus. On tunnistettava, että aitoa pitkän aikavälin kehitystä yhteiskuntaan syntyy juuri tieteeseen ja tutkimukseen panostamisen kautta.

7.1. Tutkimusrahoituksesta riittävää ja vakaata

Tutkimusrahoituksen tavoitteena tulee olla korkeatasoinen tieteellinen tutkimus. Yliopistojen tulosrahoitus pääsääntöisesti tutkintojen ja julkaisujen määrien perusteella ei edistä kansainvälisen huipputason saavuttamista. Tohtoritutkintojen painoarvo rahanjaossa kannustaa yliopistoja tuottamaan tohtoritutkintoja välittämättä tutkintojen laadusta tai tohtoroituneiden uramahdollisuuksista. Rahoituksen jaossa on priorisoitava laadullisia kriteereitä, ja rahoitusta tulee pystyä jakamaan myös ilman erillisiä hankehakukierroksia. Riittävä perusrahoitus ja selkeät kriteerit tukevat työajan käyttöä tieteen tekemiseen hankehakemusten sijaan. Myös vastikkeettoman perusrahoitusosuuden lisääminen osaksi yliopistojen rahoitusta tukee tutkimuksen pitkäjänteisyyttä ja laatua.

Suomen Akatemian rahoitus tutkimusryhmille on muodostanut perustan tieteen tekemiselle Suomessa. Suomen Akatemian rahoitus on myös tieteellisen autonomian kannalta myönteinen rahoitustapa. Sen myöntövaltuuksien taso on kuitenkin jäänyt jälkeen kilpailijamaiden vastaavista kansallisista rahoitusinstrumenteista, jolloin kansallisen tutkimuksen laatu ei useinkaan voi nousta vastaamaan kansainvälisen rahoituksen vaatimuksia. Suomen Akatemian kokonaiskustannusmalli on uudistettava siten, että rahoituksesta suurempi osa voidaan käyttää varsinaiseen tutkimukseen. Yliopistoja tulee kannustaa rahoittamaan erityisen korkeatasoista tutkimusta omissa yksiköissään.

Soveltavan tutkimuksen rahoituksen määrää on viime vuosina leikattu ja rahoituksen painopiste on siirtynyt erittäin lyhytkestoisii hankkeisiin, mikä on merkittävästi heikentänyt mahdollisuuksia kaupallistamiskelpoisten tutkimustulosten saavuttamiseen. Business Finlandin (ent. TEKES) rahoitus on olennainen soveltavan tutkimuksen rahoituslähde. Soveltavan tutkimuksen rahoitus on palautettava tasolle, joka turvaa kunnianhimoisen ja tuloksellisen tutkimustyön.

Nuorten tutkijoiden ja apurahatutkijoiden asemaa tulee parantaa osana yliopistoyhteistyötä. Tutkijanuran tulee olla varteenotettava vaihtoehto yhä useammalle opiskelijalle. Vahvistetaan erityisesti vähemmistöihin kuuluvien ja muiden marginalisoitujen tutkijoiden etenemismahdollisuuksia ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Kehitetään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä akateemiselle opintopolulle siirtymisen helpottamiseksi sekä luodaan mahdollisuuksia jatkaa uraa väitöstutkimuksen jälkeen esimerkiksi vahvistamalla Tenure Track -järjestelmiä. Yliopistojen yhteistyötä tutkimuslaitosten kanssa tulee tukea ja mahdollistaa luonteva yhteisen infrastruktuurin kehittäminen ja ylläpito.

Toimenpiteet

- Vahvistetaan tutkimusrahoituksen osuutta yliopistojen rahoitusmallissa. Rahoituksen tulee painottua tuotetun tutkimuksen laatuun väitöskirjojen määrän sijaan.
- Korotetaan Suomen Akatemian myöntövaltuuksia kansainvälisesti vertautuvalle hyvälle tasolle.
- Palautetaan Business Finlandin soveltavan tutkimuksen rahoitus tasolle, joka mahdollistaa kunnianhimoisen ja tuloksellisen tutkimustyön myös pidemmissä hankkeissa.
- Verrataan yliopistojen tutkimusrahoituksessa aloja muihin saman alan yksiköihin eikä yliopistoja kokonaisuuksina toisiinsa.
- Kasvatetaan ennustettavien ja pitkän aikavälin rahoituselementtien painoarvoa suhteessa lyhyisiin hankkeisiin. Valtion rahoitusta voidaan kohdistaa yhteiskunnallisesti merkittävän tutkimusalan hankkeisiin myös ilman hankehakukierrosta, laadun tarkastelun perusteella.
- Korkeakoulujen soveltavan tutkimuksen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta on vakiinnutettava nykyisten hankerahoituskäytäntöjen sijaan.

7.2. Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa

Tieteellisen tiedon hyödyntäminen yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on Suomessa vajavaista. Yhteiskunnan kehittäminen tietopohjaisesti edellyttää uusimman tiedon ja päätöksentekoelementtien yhteyden parantamista. Ministeriöiden, lainsäädännön arviointineuvoston ja muiden päätöksentekoa tukevien toimielimien yhteyttä tutkimusyhteisöihin on vahvistettava.

Tieteellisen tiedon aseman parantaminen edellyttää myös institutionaalisia muutoksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedepoliittista resursointia on vahvistettava ja tiedepoliittikka nostettava nykyistä keskeisempään rooliin ministeriön sisäisessä työnjaossa ja ministeriöiden välisessä yhteistyössä. Tiedeministerin viran perustaminen osoittaa, että Suomi on aidosti kiinnostunut tieteen ja tutkimuksen kehittämisestä.

Toimenpiteet

- Perustetaan poikkihallinnollinen tiede- ja innovaatioministerin salkku.
- Vahvistetaan viranhaltijoiden tieteellistä osaamista panostamalla täydennyskoulutukseen ja uudistamalla rekrytointiperusteita.
- Kehitetään yliopistojen ja valtionhallinnon välille yhteistyö- ja rahoitusmuotoja, joiden avulla saadaan tutkimukseen pohjaavia selvityksiä ajankohtaisten päätösten tueksi.
- Vahvistetaan tieteellisen tiedon käytettävyyttä päätöksenteon pohjana, sekä turvataan suomen kielen tulevaisuutta, lisäämällä suomenkielisen tieteen popularisoinnin tukemista.
- Helpotetaan tieteellisen tiedon soveltamista yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa tukemalla ongelmien ympärille muodostuvan monitieteisen yhteistyön syntymistä.

8. Koulutussektorin kehitysyhteistyö ja koulutusvienti

8.1 Koulutussektorin kehitysyhteistyö

YK:n Vuosituhattavoitteilla pyrittiin saamaan mahdollisimman suuri osa maailman lapsista kouluun. Kohtuullisen hyvistä tuloksista huolimatta maailmalla on havahduttu koulutuksen kriisiin, opetuksen laatu ei ole kehittynyt ja kouluissa ei opita. Kestävän kehityksen tavoite 4 keskittyykin koulutuksen laadun parantamiseen. Suomella on paljon osaamista ja annettavaa koulutuksen laadun kehittämiseksi.

Suomen kannattaa osallistua aiempaa aktiivisemmin kansainväliseen koulutuskeskusteluun ja ottaa paikkansa asiantuntijana ja johtavana toimijana maailman koulutuskriisin ratkaisemisessa. Maailmalla on tarve humanitaarisen avun ja koulutuksen yhdistävälle kehitysyhteistyölle, erityisesti kriisialueilla. Suomen tulee toimia edelläkävijänä Education in Emergencies -toiminnassa. Tätä potentiaalia voidaan vahvistaa esimerkiksi luomalla ja kasvattamalla nykyisiä kansainvälisen toiminnan koulutusohjelmia ja suuntautumisvaihtoehtoja korkeakoulutuksessa.

Toimenpiteet:

- Nostetaan koulutuksen painoarvoa Suomen kehityspolitiikan teemoissa sekä bilateraalisisissa kehitysohjelmissa ja EU- sekä YK-yhteistyössä.
- Tuplataan koulutussektorille kohdentuva kehitysyhteistyön rahoitus.
- Tarjotaan humanitaarisen avun Education in Emergencies -koulutusta Suomessa.
- Mahdollistetaan kuntien ja ammatillisten oppilaitosten osallistuminen koulutussektorin kansainväliseen yhteistyöhön ja kehitysyhteistyöhön.

8.2 Koulutusvienti

Koulutusvientiä määrittävät suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuudet: yhdenvertaisuus, maksuttomuus ja laatu. Painopisteen tulee olla niissä sisällöissä, joissa suomalainen koulutus on huippuluokkaa, kuten pedagogiikka.

Eettisellä koulutusviennillä voidaan myös edistää koulutukseen pääsyä ja tutkinnon saantia jokaiselle sosioekonomisesta taustasta riippumatta.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan opetussektorin kansainvälistä osaamista. Käynnistetään uusia koulutuspolkuja niille, jotka haluavat lähteä opettajiksi tai asiantuntijoiksi koulutusviennin puitteissa.
- Laaditaan koulutusviennin eettiset toimintaperiaatteet.

9. Taitoja ja osaamista tarjolla kaikille - taiteen perusopetus, kirjastot ja harrastusmahdollisuudet

9.1. Taiteen perusopetus tekee osaajia

Taidekasvatus antaa keinoja itsensä ilmaisuun ja kehittää luovuutta. Ympäri maan lapsilla ja nuorilla pitäisi olla tasa-arvoinen pääsy taiteen perusopetuksen piiriin. Taiteen perusopetuksen laatu tulee samalla kuitenkin säilyttää korkeana esimerkiksi turvaamalla riittävä opettajankoulutus ja opetuksen mahdollisuudet tarvittaessa myös yksilöopetukseen.

Myös varhaiskasvatuspäivä voi sisältää taiteen perusopetusta. Molemmissa tapauksissa opetukseen osallistumisen tulee olla kaikille mahdollista ja vähävaraisia tai esimerkiksi vieraskielisiä perheitä tulee tukea tässä.

Myös aikuisilla tulee olla mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen ja kehittää itseään ja oppia uusia taitoja. Näin annetaan valmiuksia opintojen jatkamiseen ja taiteen alan tutkintojen suorittamiseen.

Toimenpiteet

- Turvataan taiteen perusopetuksen alueellinen kattavuus ja lasten ja nuorten tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua opetukseen asuinpaikasta riippumatta.

9.2. Kirjasto on kaikkien olohuone

Mahdollisuus lukea on avain sivistykseen. Lukutaidon viime aikoina heikettyä on äärimmäisen arvokasta pitää kiinni kirjastotoiminnasta jokaisen asukkaan ulottuvilla. Kirjastot toimivat myös kuntalaisten kokoontumispaikkoina ja olohuoneina, kielten oppimisen tai läksykerhon pitopaikkoina. Näitä yhteisöllisyyden mahdollisuuksia tulee entisestään vahvistaa.

Kirjaston aukioloaikoja voidaan lisätä esimerkiksi itsepalvelukirjastoja tai kirjastoautoja lisäämällä. Lähikirjasto ja koulukirjasto ovat aarteita, joihin pitää satsata. Kirjaston pitää pysyä ajan hermolla aineistonsa puolesta, myös sähköisten aineistojen, eri kielisten ja selkokielisten materiaalien tarjontaa kehittämällä ja vahvistamalla.

Toimenpiteet

- Lisätään kirjastoja ja kirjastopalvelujen saatavuutta lähipalveluina aukioloaikoja pidentämällä. Tähän voidaan ohjata varoja myös kuntien valtionosuuksien kautta.
- Kehitetään kirjastopalvelujen monimuotoisuutta ja kirjastoja moderneina kohtaamispaikkoina.
- Turvataan kirjastojen aineistomäärärahat. Laajennetaan kirjaston aineistoja ja niiden monipuolisuutta erityisesti kielellisen kattavuuden kautta.

9.3. Harrastus ehkäisee yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ja kasvattaa taitoja

Harrastukset ovat lapsille ja nuorille toimintaa, jossa he oppivat taitoja ja asenteita, jotka kantavat läpi elämän. Nonformaalin oppimisen tunnustamista tulee entisestään vahvistaa. Harrastusporukka, jossa kasvaa yhdessä toimien, ehkäisee syrjäytymistä vahvistamalla sosiaalisia taitoja ja tarjoamalla turvallisen ympäristön etsiä omia vahvuuksia. Jokaisen lapsen ja nuoren tulisi päästä mukaan itselleen mielekkääseen harrastustoimintaan. Nuorten omia harrastustoiveita pitää kuulla.

Harrastusten jakaantuminen on yksi eriarvoistavimmista asioista lasten ja nuorten maailmassa. Harrastustakuu tulee toteuttaa niin, että perheen taloudellinen tilanne tai kyky etsiä sopivaa harrastustoimintaa ei rajaa lasta tai nuorta pois harrastuksista. Mahdollisuus taiteen perusopetukseen tulee kytkeä tiiviimmin koulupäivän yhteyteen. Lapsella ja nuorella tulee olla myös mahdollisuus vaihtaa harrastuksesta toiseen ja testata lajeja etsiessään itselleen sopivaa tapaa toimia.

Harrastustoiminta vahvistaa nuoren tunnetta osallisuudesta yhteiskuntaan. Nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja kuulemistä tulee yhä kehittää niin nuorisovaltuustoissa, koulujen oppilas ja opiskelijakunnissa kuin kaikessa päätöksenteossa.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan harrastustakuu. Harrastustoiminnan toteuttamisessa järjestöillä on tärkeä rooli ja valtion ja kuntien tulee turvata näiden riittävä rahoitus. Rahoituksessa tulee turvata tasapaino liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotoimialojen välillä.
- Varmistetaan nuorisotyön tiivis koordinaatio ja yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa, erityisesti, jos sote- ja maakuntauudistus toteutuu.
- Luodaan ja tuetaan läpi eliniän kulkevia avoimia harrastusmahdollisuuksia, esimerkiksi liikunnan ja taidekasvatuksen saralla